

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ETİK DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
YURDAGÜL TOSUNOĞLU

DANIŞMAN
Prof. Dr. Çetin SEMERCİ

BARTIN-2017

**T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI**

**TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ETİK DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
YURDAGÜL TOSUNOĞLU**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Çetin SEMERCİ**

BARTIN-2017

KABUL VE ONAY

Yurdagül TOSUNOĞLU tarafından hazırlanan ‘Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri’ başlıklı bu çalışma .../06/2017 tarihinde yapılan sözlü savunma sınavı sonucu **oy birliği / oy çokluğu** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Çetin SEMERCİ

.....

Üye : Doç. Dr. Ali ARSLAN

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Burcu DUMAN

.....

Bu tezin kabulü Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../2017 tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Çetin SEMERCİ
Bartın Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr. Çetin SEMERCİ danışmanlığında hazırlamış olduğum "Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri" adlı, yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

22/06/2017

Yurdagül TOSUNOĞLU

ÖNSÖZ

Araştırmanın her safhasında pek çok kişinin emeği bulunmaktadır. Öncelikle yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmalarım sırasında engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım sayın danışman hocam Prof. Dr. Çetin SEMERCİ'ye; değerli fikirleri ile bana yol gösteren hocalarım Doç. Dr. Nuriye SEMERCİ ve Yrd. Doç. Dr. Burcu DUMAN'a; çalışmaya katılan öğrencilere; her zaman her alanda teşvik ve desteklerini benden esirgemeyen değerli kardeşlerim Hatice ÖZÇELİK ve Arş. Gör. Solmaz SUSAM'a, kıymetli eşim Ergin TOSUNOĞLU ve gözümün nuru evlatlarım Zehra ile Zeynep'e; sevgili çalışma arkadaşlarım, dostlarım Eren ÖZEREN'e, Nurgün GENÇEL'e ve son olarak hayatımın her safhasında beni benden çok düşünen değerli anneme; güven ve cesaret kaynağım babama sonsuz sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu araştırma Bartın Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından 2016-SOS-CY-011 proje no ile desteklenmiştir. Katkılarından dolayı Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğüne ayrıca teşekkür ederim.

Yurdagül TOSUNOĞLU

2017, Haziran

Bartın

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri

Yurdagül TOSUNOĞLU

Bartın Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Çetin SEMERCİ

Bartın-2017, Sayfa: XV + 79

Araştırmanın amacı, 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışları hakkındaki görüşlerini incelemektir. Araştırmada karma yöntemin açıklayıcı deseni kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verilerine ait örnekleme, 2016-2017 eğitim-öğretim akademik yılı bahar döneminde, Bartın ili Merkez ilçede bulunan 10 ortaokul kurumunun 7. ve 8. sınıfında öğrenim gören 1181 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel verileri için çalışma grubunu, yine aynı ortaokulların 7. ve 8. sınıfında okuyan 20 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada nicel verileri toplama aracı olarak Gündüz ve Coşkun'un (2012) geliştirdiği, iki faktörlü ve 30 maddeli, 'Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırmada nitel verileri toplamak için, 'Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği' ne bağlı kalınarak araştırmacı tarafından sekiz soru hazırlanmıştır. Bu soruların dört tanesi Mesleki Sorumluluk alt boyutu ile ilgili, dört tanesi de Mesleki Yeterlilik Alt Boyutu ile ilgilidir. Nitel sorular çalışma grubundaki öğrencilere Bireysel Görüşme yoluyla yöneltilmiştir. Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği'ne ait Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.95, test tekrar test korelasyon katsayısı 0.88' dir. Araştırmanın nicel verileri SPSS 22.0 istatistik programı ile çözümlenmiştir. Araştırmanın nitel verileri betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmeye çalışılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin gözüyle Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik (genel) kurallara uyma düzeyleri, mesleki sorumlulukları ve

mesleki yeterlilikleri arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde, anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Etik, meslek etiği, öğretimde meslek etiği, mesleki sorumluluk, mesleki yeterlilik.

ABSTRACT

Master's Thesis

The Views Of Mid School Students About The Behaviours Of Turkish Teachers' Professional Ethics

Yurdagül TOSUNOĞLU

Bartın University

Institute of Educational Sciences Department of Educational Sciences

Curriculum and Instruction

Supervisor: Prof. Dr. Çetin SEMERCİ

Bartın-2017, Pp: XV + 79

The aim of the study was to examine the opinions of 7th and 8th-grade students on the professional ethical behaviors of Turkish language teachers. The explanatory design of the mixed method was used in the study. 1181 7th and 8th-grade students studying at 10 secondary schools located in the central district of Bartın province during the second semester of the 2016-2017 academic year constituted the study group for the quantitative data of the research. 20 7th and 8th-grade students studying at the same secondary schools constituted the study group for the qualitative data of the research. The two-factor and 30-item 'Teacher Ethical Values According to Student Perception Scale' developed by Gündüz and Coskun (2012) was used as a quantitative data collection tool in the study. 8 questions were prepared by the researcher by adhering to the 'Teacher Ethical Values According to Student Perception Scale' to collect the qualitative data in the study. 4 of these questions are related to the Professional Liability sub-dimension, and 4 of them are related to the Professional Competence sub-dimension. Qualitative questions were posed to the students in the study group through the Individual Interview. The Cronbach's Alpha reliability coefficient of the Teacher Ethical Values According to Student Perception Scale

was 0.95, and the test-retest correlation coefficient was 0.88. The quantitative data of the study were analyzed by SPSS 22.0 statistical program. An attempt to analyze the qualitative data of the study was made by the descriptive analysis method. Based on the opinions of secondary school students, there is a high, positive and significant relationship between Turkish language teachers' levels of following professional ethical (general) rules, professional liabilities, and professional competencies.

Keywords: Ethics, professional ethics, professional ethics in teaching, professional liability, professional competency.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
BEYANNAME.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ.....	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	VIII
İÇİNDEKİLER.....	X
TABLolar LİSTESİ	XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XV
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Problem Cümlesi	2
1.3. Araştırmanın Amacı	3
1.3.1. Alt Amaçlar	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1.5. Araştırmanın Önemi	4
1.6. Araştırmanın Varsayımları	5
1.7. Tanımlar	5
BÖLÜM II: ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. ALANYAZIN.....	6
2.1.1. Etikte Temel Kavramlar, İlkeler Ve Kurallar	6
2.1.2. Etik Sistemler.....	8
2.1.2.1. Amaçlanan Sonuç Etiği.....	9
2.1.2.2. Kural Etiği	9
2.1.2.3. Toplumsal Sözleşme Etiği	9

2.1.2.4. Kişisel Etik.....	10
2.1.2.5. Sosyal Yaşam Etiği.....	11
2.1.3. Etik Ahlâk Farkı.....	11
2.1.4. Meslek Etiği.....	12
2.1.4.1. Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri	18
2.1.4.2. Milli Eğitim Bakanlığı Etik İlkeleri	20
2.1.4.3. Öğretmenlik Meslek Etiği	22
2.1.4.4. Öğretmenin Meslek Etiği Açısından Sorumlulukları	24
2.1.5. Etik Eğitimi	26
2.1.5.1. Öğrencilerin Etik Eğitiminde Öğretmenin Rolü.....	26
2.1.5.2. Meslek Etiği Eğitimi.....	27
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	27
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	28
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	36
2.2.3. Araştırmaların Genel Değerlendirilmesi	40
BÖLÜM III: YÖNTEM	42
3.1. Araştırmanın Yöntemi	42
3.2. Evren - Örneklem	43
3.2.1. Nicel Veriler İçin Örneklem	43
3.2.2. Nitel Veriler İçin Çalışma Grubu	44
3.3. Veri Toplama Araçları.....	44
3.3.1. Öğrenci Algısına Göre Öğretmenler Etik Değerler Ölçeği	45
3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulama Süreci.....	47
3.5. Verilerin Analizi	47
BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUMLAR	49
4.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgu ve Yorumlar	49
4.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgu ve Yorumlar	51
4.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	52

4.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgu ve Yorumlar	52
4.5. Araştırmanın Nitel Bulguları	53
BÖLÜM V: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	59
5.1. Sonuç ve Tartışma	59
5.2. Öneriler.....	62
KAYNAKÇA.....	65
EKLER LİSTESİ.....	73
EKLER.....	74
ÖZGEÇMİŞ	79

TABLolar LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
1. Etik Sistemler.....	8
2. Etik- Ahlâk Farkları.....	12
3. Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf Seviyesi Ve Okudukları Okula Göre Yüzde Ve Frekans Dağılımları.....	43
4. Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği Maddelerinin Faktör Yükleri.....	45
5. Öğrencilerin Demografik Açından Cinsiyet Faktörüne Göre Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin T-Testi Sonuçları.....	49
6. Öğrencilerin Demografik Açından Okul Faktörüne Göre Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Kurallara Uyma Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	50
7. Öğrencilerin Öğretmenlerinin Mesleki Etik Kurallara Uyma Düzeylerine Ait Görüşlerinin Okul Değişkenine Göre Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri.....	50
8. Öğrencilerin Demografik Açından Sınıf Seviyesi Faktörüne Göre Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin T-Testi Sonuçları.....	51
9. Öğrencilerin Demografik Açından Mesleki Sorumluluk Faktörüne Göre Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin T-Testi Sonuçları.....	52
10. Öğrencilerin Demografik Açından Mesleki Yeterlilik Faktörüne Göre Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin T-Testi Sonuçları.....	52
11. Öğrencilerin Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlara İlişkin Korelasyonları	52
12. Öğrencilerin Mesleki Sorumluluk boyutunun 1. Sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımı.....	53
13. Öğrencilerin Mesleki Sorumluluk boyutunun 2. Sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımı.....	54
14. Öğrencilerin Mesleki Sorumluluk boyutunun 3. Sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımı.....	55

15. Öğrencilerin Mesleki Sorumluluk boyutunun 4. Sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımı.....	55
16. Öğrencilerin Mesleki Yeterlilik boyutunun 1. Sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımı.....	56
17. Öğrencilerin Mesleki Yeterlilik boyutunun 2. Sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımı.....	57
18. Öğrencilerin Mesleki Yeterlilik boyutunun 3. Sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımı.....	57
19. Öğrencilerin Mesleki Yeterlilik boyutunun 4. Sorusuna verdikleri cevapların frekans dağılımı.....	58

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Sayfa No
1- Meslek Ahlâk İlişkisi.....	15
2- Din-Ahlâk (Etik) - Hukuk Kuralları Arasındaki İlişki.....	16
3- Etik- Yasal İlişkisi.....	17

BÖLÜM I

Bu bölümde problem durumuna, problem cümlesine, araştırmanın genel ve alt amaçlarına, araştırmanın önemine, araştırmanın sınırlılıklarına, araştırmanın varsayımlarına ve ilgili tanımlara yer verilmiştir.

GİRİŞ

Toplumlarda ortak yaşamayı kolaylaştırmak, ilişkileri düzenleyebilmek için hayatın her alanını kapsayan çeşitli kurallar mevcuttur. Toplumsal ve kişisel ilişkilerimiz; geleneklerle, göreneklerle, hukuki kurallarla ve her mesleğe göre düzenlenmiş mesleki kurallarla bir düzen içerisinde. Bu kurallar toplumun ve günün şartlarına göre zamanla güncellenir. (İşgüden ve Çabuk, 2006, 2). Kişisel ilişkilerde doğru-yanlış, iyi- kötü ayrımı yaparken kullandığımız standartlar etik olarak adlandırılırken, (Saban ve Atalay, 2005, 50) mesleki davranışlarla ilgili neyin doğru-yanlış, haklı-haksız olduğuna dair belirlenmiş kurallar mesleki etik olarak adlandırılır (Kardeş, 1997, 146). Bugün tüm mesleklerde o mesleğe ait mesleki etik ilkeler bulunmaktadır. Bireylerin hayatındaki en önemli rol-modellerden birinin öğretmen olduğu düşünülürse, mesleki etik kavramının eğitim-öğretim için büyük büyük önem arz ettiğini söyleyebiliriz.

Öğretmenlik mesleği kendine has kuralları olan, en eski ve en saygı duyulan mesleklerden biridir. Öğretmenlik mesleği ile etik kavramı arasındaki ilişki diğer mesleklere nazaran çok yakın bir ilişkidir. Öğrenci ahlakı ile rol-model alınan öğretmen arasında kuvvetli bir bağ bulunmaktadır (Ateş, 2012, 16). Meslek etiği ilkelerinin evrensel ilkeler olduğu gözönüne alındığında bir öğretmen hangi dalda öğretmenlik yaparsa yapsın, mesleki etik ilkelere uyma zorunluluğu vardır ve bu zorunluluk beraberinde sorumluluk bilincini getirmektedir (İlgaz ve Bilgili, 2006). Öğretme ve öğrenmede toplumsal ve kültürel değerlerin yanı sıra öğretmenlerin değer yargıları, ahlaki yapısı, duyguları ve inançları da örtük bir biçimde aktarılır (Tezcan, 2003, 3). Örnek verilecek olursa; öğrencilik hayatında matematiği çok seven bir sınıf öğretmenin matematik dersine daha fazla önem vermesi; milliyetçi duyguları ağır basan bir öğretmenin derslerde milli duygulara daha fazla yer vererek öğrencilere bu duyguyu diğer değerlere göre daha fazla aşılması; demokrasi ve insan haklarına önem veren öğretmenlerin yetiştirdiği öğrencilerin de bu değerlere sahip olması; şaka olarak dahi öğrencilerine yalan söylemeyen bir

öğretmenin, öğrencilerinin de aynı tutum ve davranışı kazanmaları; derslerinde düzgün bir Türkçe kullanan öğretmenlerin öğrencilerinin de çok düzgün Türkçe ile konuşmaları gibi örnekler verilebilir (Ateş, 2012, 7). Her meslekte olduğu gibi geleceğimizin mimarı öğretmenlerde meslek ahlakı denilince öğretmenlikten beklenen davranışları belirleyen kurallar topluluğu tanımı yapılmaktadır. Bu kurallar bir anlamda milli ve evrensel ahlak kurallarıdır. Bir öğretmen doğru, dürüst, güvenilir, adil, hoşgörülü, kurallara saygılı olmalı, eğitimdeki yeniliklerin takipçisi olmalı ve bu gibi değerlere yeterince önem vermelidir, aksi takdirde öğrencilerine olumlu anlamda bir katkı sağlayamayacaktır (Erdem ve Şimşek, 2013, 190). Öğretmenler sözleriyle değil, davranışlarıyla birer model olmalıdırlar. Geleceğimizi emanet edeceğimiz çocuklarımızın en iyi eğitimi alması; sorumluluklarının farkında, akademik bilgi ve mesleki etik anlayış olarak yüksek donanıma sahip öğretmenlerle mümkündür. O halde eğitim-öğretimde mesleki etik kuralları içselleştirmiş öğretmenler; başarılı, kendine güvenen, milli ve evrensel değerlerin farkında nesiller ve beraberinde mutlu bir toplumun gizli kahramanları olacaklardır.

1.1. Problem Durumu

Literatür taraması yapıldığında öğretmenlerin mesleki etik davranışlara uyma düzeyleri ile ilgili araştırmaların oldukça az olduğu görülmüştür. Konu ile ilgili çalışmalarda örneklem olarak; okul yöneticisi, öğretmen veya öğretmen adayları seçildiği, buradan hareketle, çalışmalarda eğitimcilerin etik kurallara uyma açısından daha çok kendi kendilerini değerlendirdiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma ile Türkçe öğretmenlerinin mesleki sorumlulukları ile mesleki yeterlikleri bakımından etik kurallara uyma düzeylerinin ortaokul öğrencilerinin algısına göre belirlenmesi amaçlanmaktadır. Konuyla ilgili çalışmalarda çalışma grubunda genel anlamda tüm öğretmenler yer almaktadır. Tezimizi Türkçe öğretmenleri üzerinden yürütmemiz sebebiyle bu araştırma, bu konudaki açığın kapatılmasına yarar sağlama amacındadır.

1.2. Problem Cümlesi

Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşlerini belirlemektir. Bu genel amaca bağlı olarak alt amaçlar oluşturulmuştur.

1.3.1. Alt Amaçlar

Genel amaç doğrultusunda Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri şu alt amaçlar ile test edilecektir:

1. Öğrencilerin demografik açıdan cinsiyet, okul ve sınıf seviyesi faktörlerine göre Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Mesleki sorumlulukları açısından ortaokul Türkçe öğretmenlerinin etik değerlere uyma düzeyi nedir?
3. Mesleki yeterlikleri açısından ortaokul Türkçe öğretmenlerinin etik değerlere uyma düzeyi nedir?
4. Ortaokul Türkçe öğretmenlerinin mesleki sorumlulukları ve mesleki yeterlikleri arasındaki ilişkinin düzeyi, ilişkinin yönü ve anlamlılık düzeyi nedir?

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu bölümde araştırma sürecinde karşılaşılabilecek olumsuzlukları en aza indirmek amacı ile çalışma sınırlandırılmıştır. Sınırlandırma aşamasında aşağıdaki özellikler dikkate alınmıştır.

1. Araştırma Bartın ili Merkez ilçesi belediye sınırlarında yer alan 10 ortaokul kurumunda uygulanmıştır.
2. Araştırmanın çalışma grubu, 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin, alt sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre öğretmenlerini daha iyi (fazla) tanıdıkları düşüncesiyle 7. ve 8. sınıflar ile sınırlandırılmıştır.
3. Araştırma 2016-2017 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
4. Araştırmada nicel verilerin toplanma aracı olarak Gündüz ve Coşkun (2012) tarafından geliştirilen 'Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği' kullanılmıştır. Nitel verilerin toplanmasında ise 'Öğrenci Algısına Göre

Öğretmen Etik Değerler Ölçeği' ne bağlı kalınarak araştırmacı tarafından sekiz soru hazırlanmıştır. Bu soruların dört tanesi Mesleki Sorumluluk alt boyutu ile ilgili iken, dört tanesi de Mesleki Yeterlilik Alt Boyutu ile ilgilidir. Nitel sorular çalışma grubundaki öğrencilere Bireysel Görüşme/Mülakat yoluyla yöneltilmiştir.

5. Araştırmada ortaokul öğrencilerine, derslerine giren Türkçe öğretmenlerine yönelik sorular yöneltilmiştir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Günümüzde meslek etiği ve etik ilkeler konusuna verilen önem artarak devam etmektedir. Bunun nedeni olarak meslek – birey – toplum üçgeninde yaşanan problemler gösterilebilir. Alanyazın tarandığında konu hakkında yapılan araştırmalarda aday öğretmenlerin (Gözütok, 1999; Karataş, 2013; Pelit ve Güçer, 2006; Altunkurt ve Yılmaz, 2009; Dayanç, 2007), okul idarecilerinin (Erdoğan, 2012), eğitim müfettişlerinin (Kayıkçı ve Uygur, 2012; Uğurlu, 2010) etik davranışları veya etik kurallara uyma düzeyleri ile ilgili birçok araştırmanın bulunduğu görülmektedir.

Genel değerlendirme yapılacak olursa araştırmaların örneklem grubunu okul yöneticileri, aday öğretmenler ve öğretmenler oluşturmaktadır. Hak ve sorumluluklarının bilincinde, demokratik ve katılımcı, etik değerlere sahip öğrenciler yetiştirmesi beklenen öğretmenlerin bu değerlere ne kadar sahip oldukları araştırmalara konu olmuştur. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda öğretmenler, kendi algılarına göre, mesleki etik ilkelere uyup uymadıklarını belirlemişlerdir. Bu araştırma ile öğretmenlerin etik davranışlarına ilişkin, öğrenci gözüyle bir değerlendirme yapılması amaçlanmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar ise sınırlıdır (Arğa, 2012; Örenel, 2005; Uğurlu, 2008; Yaman, Çetinkaya-Mermer ve Mutlugil, 2009). Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin ortaokul öğrencilerinin algıları ile ilgili çalışma bulunmaması nedeniyle bu çalışmanın alandaki eksikliği giderme yönünde katkı sunacağı düşünülmektedir. Türkçe öğretmenleri, ders saati olarak ortaokul öğrencilerinin en çok ders gördükleri öğretmenlerdir. Türkçe dersi programında anadilimizin eğitiminin verilmesi ve anadilin bireyin tüm hayatı boyunca büyük önem arz etmesi bu alanda çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımı olarak, ‘‘Öğrenciler araştırmada kullanılan ölçekleri ve nitel soruları yanıtlamada samimidir.’’ şeklinde söylenebilir.

1.7. Tanımlar

Mesleki Sorumluluk: Araştırma içerisinde kullanılan ‘Mesleki Sorumluluk’ kavramı, öğretmenlerin mesleki sorumlulukları açısından etik ilkelere uyma düzeylerinin ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin algılarına göre tespit edilmesi amacıyla kullanılmıştır.

Mesleki Yeterlilik: ‘Mesleki Yeterlilik’ kavramı bu araştırmada öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri açısından etik ilkelere uyma düzeylerinin ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin algısına göre tespit edilmesi amacıyla kullanılmıştır.

Ahlâk: Toplum içerisinde veya eğitim yoluyla öğrenilen, insanların uymakla sorumlu oldukları davranışlardır (Püsküllüoğlu, 2007, 32).

Etik: Ahlâki olanın aslını ve temellerini araştıran bilim, insanın kişisel ve toplumsal yaşamındaki ahlaki davranışları ile ilgili sorunları ele alıp inceleyen felsefe koludur (Akarsu, 1998, 74).

Mesleki Etik: Bireylerin mesleklerini icra ederken, uymaları beklenen kural, tutum ve davranışlar bütünüdür (Özmen ve Güngör, 2008, 142).

BÖLÜM II

İLGİLİ ALANYAZIN VE ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde etik, meslek etiği ve öğretmenlik meslek etiği ile ilgili alanyazın bilgilerine etik, meslek etiği ve öğretmenlik meslek etiği ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar değerlendirilmiştir.

2.1. ALANYAZIN

2.1.1. Etikte Temel Kavramlar, İlkeler Ve Kurallar

Yunanca “ethos” kelimesinin Türkçe’deki karşılığı olan etik kavramı karakter, âdet (huy), töre veya gelenek anlamına gelmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde etik kelimesi “çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması ve kaçınması gereken davranışlar bütünü” (TDK, 2015) olarak tanımlanmıştır. Felsefenin alt dalı olan etik, felsefenin en köklü ve en temel disiplinlerinden biridir. Felsefi bir disiplin olarak etik; ahlak felsefesi alanına girer (Aydın, 2006, 13). Ahlakın yaptırım gücü kişinin vicdanıdır (Köknel, 1996, 81).

Ahlak felsefesi olarak tanımlanan etik, ahlaki problemler ve ahlaki hükümler üzerine düşünmez. İyi-kötü, doğru-yanlış kavramlarını başkalarının dediklerine göre değil, kendi düşüncemize göre nitelendirebilmez. Bu nedenle ahlaki değerler; kişiden kişiye ve toplumdaki topluma göre değişebilmektedir (Özen, 2011, 69). Etiği, mantık, fizik, matematik gibi kuramsal felsefeden ayrı olarak tek başına bir felsefe alanı olarak elen alan ilk filozof Aristoteles’tir. Aristoteles iyilik, özgürlük, mutluluk, erdemli olma gibi sözcükleri bir kavrama dönüştürdüğü için “etik” in kurucusu sayılır (Megep, 2006, 3). Eski çağlarda Platon ve Aristoteles’le başlayıp 18. yüzyılda Immanuel Kant ve 19. yüzyılda Schopenhauer, Nietzsche’ e kadar sürüp giden etik görüşlere bakarsak, iyi, doğru ve değerli olanın ne olduğu üzerine yapılan düşüncelere rastlarız.

Örneğin Sokrates, erdem ve bilginin kaynağının kişinin içinde bulunabileceğini söylemiş ve “bilgi erdemdir” demiştir. Ona göre bilgili olan etik açıdan da üstündü. Sokrates’ in talebesi olan Platon, bireysel etikten daha çok toplumsal etik üzerine

ifadelerde bulunmuştur. Platon'un etik anlayışına göre insanların ve toplumların varmak istediği amaç mutluluktur. Mutluluğu sağlayabilecek şey de iyiliktir. Kant'a göre etik; davranış ve eylemler, bulunduğu ortamda değil görüngülerin ötesindedir. Kant'ın etik üzerine eserleri bulunmaktadır. Alman filozof Schopenhauer'ın etik anlayışına göre, var olma, yaşama acıdan ibarettir; insan isteklerinin esiridir. Nietzsche'nin etik anlayışı ise güç temellidir. İyi, bireyin gücünü arttıran, kötü ise onu güçsüz kılan şeydir (Etik Türkiye Platformu, 2015).

Etik hangi davranışın doğru hangisinin yanlış olduğu ile ilgilenir. Doğru olan davranış nedir sorusuna cevap ararken kaynak olarak, anne ve babamıza, öğretmenlerimize, arkadaşlarımıza başvururuz. Ancak etik kavramı Sokrate' tan günümüze gelen bir felsefi disiplindir. Avcıoğlu (2011) etiği; bir davranışı yapmadan önce yol gösteren ve davranışı sınırlayan kurallar olarak tanımlar. Her birimiz yaşamımızın çeşitli alanlarında bazı kararları verirken zorluk çeker ve o anda hangi davranışı sergilemenin doğru olacağını bilemeyiz. O anda doğru ve değerli olanın ne olduğu ile etik arasında yakın bir ilişki vardır (Tepe, 2008, 72). Etik kavramı ile sorumluluk duygusu arasında yakın bir ilişki vardır (Yıldız, 2010, 159). İnsan akıllı bir varlıktır, akli ve iradesi sayesinde yaptığı hareketlerden sorumludur. Ayrıca iyiyi ve kötüyü birbirinden ayıracak önsezellere de sahip olmasına rağmen iyiyi de, kötüyü de kendi isteği ile seçmektedir. Yani insanın karşısında birtakım seçenekler mevcuttur. İnsan, akli sayesinde iyi ve doğru davranışı seçip sergileyebilir. Buradan anlaşılacağı üzere etik yapılması gerekeni söylemek yerine, hangi davranışların yapılması, hangilerinin yapılmaması gerektiği üzerine sorular sormadır (Dursun, 2005, 19). Etik istenilecek bir yaşamın araştırılması ve anlaşılmasıdır (Megep, 2006, 3). Etiğin yaptırım gücü kişinin vicdanıdır. Kişi, vicdanının sesine kulak vererek bireysel ve toplumsal ilişkilerinde dengeyi yakalamış olur (Mocan, 2002, 5-9). Etik özünde, insan davranışlarının, ahlaki olarak, değerli mi değersiz mi olduğunu tanımlayan ölçütün ne olduğunu araştırır (Aydın, 2001). Bütün bu tanımlarda ortak nokta, etiğin, insan eylemlerinin, toplumda onaylanması için neyin doğru neyin yanlış olduğunu değerlendirmek için kullanılan ilkeler, kurallar ya da standartlar bütünü olarak tanımlanabildiğidir.

Etik doğru ve yanlış davranışlarla ilgilenir ve doğru olan davranışın yapılmasını ister. Kuçuradi'ye (2003, 7) göre "Doğru eylem nedir?" sorusu ile "Bu durumda benim ne yapmam doğrudur?" soruları bilgi kuramı açısından birbirinden ayrıdır. Doğru eylem,

eylemle ilgisinde ‘doğru’ teriminin kavram olarak bir anlam kazanmasıdır. Diğer soruya cevap vermek için, kişi, yapılması gerekeni kendisi bulmak durumundadır.

2.1.2. Etik Sistemler

Etik ölçüler geliştirilirken ölçünün ne olacağı günümüz araştırma konusudur. Etik ilkeler geliştirilirken temelde; hakkaniyet ilkesi, insan hakları ilkesi, faydacılık ilkesi ve bireysellik ilkeleri baz alınır.

- ✓ Hakkaniyet ilkesi, diğer adıyla Adalet ilkesi; bütün kararların tutarlı, taraf olmadan, toplumun vicdanında kabul gören ve gerçeklik zemininde temellendirilmesi üzerine odaklanmıştır. Örneğin bir kurum yöneticisinin karar vermesi gereken bir konuda konuyla ilgili tüm bilgilere vâkıf olması, sağlıklı kararlar alması için önemli ve gereklidir.(Kılavuz, 2004, 16).
- ✓ İnsan hakları ilkesi, hiçbir ayırım gözetilmeksizin tüm insanların sahip olduğu insan hakları ile ilgilenir (Megep, 2006, 8).
- ✓ Faydacılık ilkesi, herkesin faydasına olacak kararın verilmesini amaçlar (Megep, 2006, 8).
- ✓ Bireysellik ilkesi, kişilerin kendilerine ait tüm özellikleri ile özel ve tek olduklarını kabul etmeyi amaçlar (Megep, 2006, 8).

Bireylerin sahip oldukları farklı bakış açıları, farklı etik sistemleri oluşturmaktadır. Bu etik sistemlere bakılacak olursa karşımıza Tablo 1 çıkacaktır.

Tablo 1. Etik Sistemler

ETİK SİSTEMLER	TANIMI
Amaçlanan Sonuç Etiği	Bir eylemin ahlaki doğruluğunu, amaçlanan sonuçları belirler.
Kural Etiği	Bir eylemin ahlaki doğruluğunu, standartlar ve yasalar belirler.
Toplumsal Sözleşme Etiği	Bir eylemin ahlaki doğruluğunu, o toplumun normları ve gelenekleri belirler.
Kişisel Etik	Bir eylemin ahlaki doğruluğunu, kişinin vicdanı belirler.
Sosyal Yaşam Etiği	Kişilerin sosyal yaşamında uyması istenen sosyal kurallar topluluğudur.

Kaynak: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (Megep), 2006, 7

Bu tabloda Etik Sistemler'in kısa açıklamalarını görebiliriz. Bu etik sistemlerin ayrıntılı açıklamaları şöyle verilebilir:

2.1.2.1. Amaçlanan Sonuç Etiği:

Amaçlanan sonuç etiği, diğer ismiyle faydacılık etiğidir. Sonuca odaklı bir yaklaşımdır ve sorunlara pratik olarak yaklaşır. Bu etik anlayışa göre hedeflenen sonuca varmak için kurallar çok önemli değildir, önemli olan amaçlanan sonuca ulaşmaktır. Bu yaklaşımda temel olan mutluluk arama ve acıdan kaçmaktır (Megep, 2010, 8). Faydacılık etiğinin geliştiricisi Mill bireye onu mutlu edecek şekilde davranılmasını hedefler (Nuttal, 1995, 72; Akt.,Başok, 2016, 40)

2.1.2.2. Kural Etiği

Kural etiğinin geliştiricisi Immanuel Kant'tır. Kant etik ilkelerin hep var olduğunu, evrensel ve nesnel olduklarını belirtmiştir. Birey davranışlarını, evrensel kuralları temel alarak gösterir. Bireyler hayatları boyunca kurallarla karşılaşır. Evde, okulda, toplumda, iş yaşamında uyulması gereken birçok kural vardır. Bireyler hayatlarını bu kurallara göre düzenler. Bireylerin uymaları gereken yazılı kurallara yasa denir. Kurallara uyulmadığı takdirde cezalarla karşılaşılır. Yasal olmak etik olmak anlamına gelmeyebilir. Gerçek anlamda etik olan yasal olandan daha üst düzeydedir. Bireylerden uymaları beklenen bazı kurallar vardır ki bunlar yazılı değildir ancak bu kurallar bireylerin yaşadıkları toplumlara ait gelenek, örf ve adetler ile toplum tarafından oluşturulmuş normlardır. Bunların çoğunlukla cezai bir yaptırımı yoktur. Ancak bu kurallara uymayanlar toplum tarafından hoş karşılanmayabilir. Kurallara uymayan bireyler toplum tarafından dışlanmaya kadar varan sonuçlarla karşılaşabilirler (Megep, 2010, 8).

2.1.2.3. Toplumsal Sözleşme Etiği

Toplumsal sözleşme etiği Jean JackRousseau tarafından geliştirilmiştir. Bu etik anlayış, birey olarak toplum nezdinde kabul görmüş normların belirlenmesi ve toplumsal çatışmaların çözüme kavuşmasında faydalı olmayı amaçlar. Otorite ve özgürlük arasındaki denge bu etikte temel mantıktır. Toplum ile toplumun fertleri arasındaki ilişkileri

düzenleyen ve uymak zorunda olduğumuz kurallar hukuk kurallarıdır. İnsanlar “Toplumsal Sözleşme “diye adlandırdıkları hukuk kurallarına uymakla yükümlüdürler. (Megep, 2010, 9).

2.1.2.4. Kişisel Etik

Kişisel etik sisteminin önde gelen temsilcisi Martin Buber’dir. Buber’a göre kişisel etiğin temelinde kişinin vicdanı yatar. Kişisel etik, bireyin toplum içindeki kendine has duruşunu belirler başka bir tanımla kişisel etik bireyin karşılaştığı olaylara ve durumlara karşı verdiği tepkiler ya da koyduğu tavırlardır. Bireyin ahlaki alt yapısının temelini bu etik anlayış oluşturur. Bireyin kendi içine yönelmesi ve kendindeki hataları gidermek için ihtiyaç duyduğu gücü, vicdanından almasını sağlar. Böylece birey karşı karşıya kaldığı özel durumlarda, içinden gelen sese kulak vererek doğru kararlar alabilir (Kılavuz, 2004, 25).

Kişisel etiğin özellikleri

Kişisel etiğe göre gerçeğin temeli insanın kendi içindedir. Gerçeğin, doğrunun temelini arayan etik bu soruya cevap olarak; amaçlanan sonuç etiğinde gerçeğin yeri olarak sonuçları bulur; kural etiğinde gerçeğin temeli olarak evrensel ilkeleri bulur; toplumsal sözleşme etiğinde gerçek, toplumların belirlediği normlarda ve geleneklerdedir. Oysa kişisel etikte gerçeğin temeli, bireyin içinde yatar (Kılavuz, 2004, 25).

Kişisel etiğin ilkeleri şöyledir:

- ✓ Doğrunun kriteri kişilerin kendi içinde bulunur.
- ✓ Kişisel etikte, bireylerin kendine dönmesi vardır.
- ✓ Bireyler vicdanının sesine kulak vererek karşılaştıkları durumlarda doğru ve yanlış kararlar alabilir.
- ✓ Kişiler herhangi bir grubun üyesi olsalar dahi karşılaştıkları durumlarda kendileri olarak davranış göstermelidirler.
- ✓ Birey özgürleşince kendi etik davranışlarını sergiler.
- ✓ Bireyler kendi gayretleriyle başarıya, kusursuzluğa ulaşır.
- ✓ Bireyler hayatları süresince gelişip değişirler. Hayatlarının her döneminde farklı duygular, farklı dünya görüşleri edinebilirler. Değişen dünya görüşüne göre yeni değer yargıları edinebilirler (Megep, 2004, 10).

2.1.2.5. Sosyal Yaşam Etiği

Kişilerin sosyal hayatları içinde kurmuş oldukları ilişkilerde uymaları gereken kurallar dizisidir. Doğadaki her canlı diğer canlılara muhtaçtır. İnsan, bu ihtiyacı en fazla hisseden canlı türüdür. Bu ihtiyaçtan dolayı kurduğu ilişkilerde uymak zorunda olduğu kurallar mevcuttur. Bu kurallara Sosyal Yaşam Etiği denir.

- ✓ İnsanlar birbirleri ile olan ilişkilerinde karşılıklı saygı ve nezaketi elden bırakamazlar.
- ✓ Bireyler görevlerinin getirdiği hak ve sorumlulukların bilincindedirler.
- ✓ Aynı meslekte olanlar ve öğrenciler çıkarlar doğrultusunda yönlendirilemezler.
- ✓ Toplumdaki fertlerin her biri uygunsuz davranışlardan kaçınırlar (Megep, 2010, 9-10).

2.1.3. Etik/Ahlak Farkları

Sakin (2007, 68) 'e göre etik, belli bir ahlâka bağlı kalmadan "ahlaklılık" anlamındadır. Etik; adalet, eşitlik ve ödün kavramlarıyla yakından ilişkilidir (Pehlivan, 1998, 7). Bireyin ahlaki eylem gerçekleştirebilmesi, içinde bulunduğu grubun değer yargılarına ne kadar uygun davrandığı ile ilgilidir (Kuçuradi, 1994, 20). Durkheim'a göre kişi topluma ait normları benimseyerek ahlaklı bir kişi olduğunu söyleyebilir (Fedeles, 2004, 27; Akt., Sakin, 2007,50). Freud' a göre bireylerin ahlâki gelişimi ilk beş yılda tamamlanır. Bu süreçte birey üzerindeki etkili kişiler ebeveynleridir (Senemoğlu, 2002, 79). Locke, yeni doğan bebeğin zihnini boş bir levhaya benzetir ve bu levha dış dünyadan gelen verilerle dolar. Erikson'un Psiko Sosyal Gelişim Kuramı' na göre çocuğun ahlâki durumu onun bilişsel gelişimi ile yakın ilişkilidir ve bu gelişimde anne-baba ve rol-model alınan akranlar etkilidir. Piagete' ye göre bireylerin bazı davranışları övgü veya ödül yoluyla öğrenilir. Bireyler ahlâki gelişimlerinde etkin bir roldedirler. Bu gelişim sürecinde düşük seviyelerden yüksek seviyelere doğru ilerleme kaydedilir (Özen ve Durkan, 2016, 594).

Tablo 2. Etik-Ahlâk Farkları

AHLÂK	ETİK
Toplumdan topluma ve zaman içinde değişebilir.	Zaman geçse de değişmeyecek evrensel iyiyi ve doğruyu arar, bunları ideal davranış kuralları haline getirir.
Eğitimsiz insanların bile ahlâk değerleri oluşmuştur.	Felsefi bir yaklaşımla üretilir, kendiliğinden öğrenilmez, eğitim gerektirir.
Yaptırımları; suçluluk duygusu; ayıplama, toplumsal kınamadır.	Yaptırımları; meslek grubundan dışlamadır.

Kaynak: Avcıoğlu, Deniz Harp Okulu Pusula Dergisi, 2011, 69

Tablo 2’ den yola çıkarak; ahlâk, bireyin davranışları ile ilgilenirken; etik, ahlâkın felsefesi ile ilgilenir, ahlâk üzerine düşünceler yapar ve ilkeler geliştirir (Duran, 2014, 5).

2.1.4. Meslek Etiği

Geçmişten günümüze insanlar hayatlarını idame ettirebilmek için bir takım uğraşlarda bulunmuşlardır. Bu uğraşlar, zaman içinde bir disipline kavuşmuş ve meslek halini almışlardır. Türk Dil Kurumu meslek kavramını “belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” (TDK, 2015) olarak tanımlamaktadır.

İş hayatında davranışlara yön veren, onlara rehber olan etik prensipler ve standartlar “mesleki etik” olarak adlandırılmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2006, 23). Etiğin bir alt dalı olan mesleki etik, iş dünyasındaki etik sorunları inceler, bireyin davranışlarına rehberlik etmek üzere kurallar geliştirir (Tüsiad, 2009, 15). Mesleki etikte amaç, kişilerin doğru ve değerli eylemlerde bulunmalarını sağlamaktır. Meslek etiği, bir meslekle ilgili olarak yapılan davranışları doğru-yanlış olarak yorumlamak yerine, hangi davranışın yapılıp hangisinin yapılmaması gerektiğini söyler (Tepe, 1997, 71).

Toplumdaki meslek grupları zamanla bir araya gelerek örgütlenmişlerdir. Osmanlı dönemindeki Ahilik Teşkilatı bu gruplara bir örnektir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2006, 23).

Ahilik Teşkilatı, toplum içinde ahlâki ve etik kuralların gelişmesinde önemli roller üstlenmiştir. Osmanlı’da uygulanmış bir teşkilat olan Ahilik, özünde “adalet ve ahlak” temeline dayanır. (Doğan, 2015, 33). Ahilik teşkilâtında esnaf ve sanatkârlar, yanlarında bulunan çalışanlara; yamak, çırak, kalfa ve usta sıralamasına göre mesleğin tüm inceliklerini öğretmiş, günün sonunda ise Ahi konuk ağırlama evlerinde, ahlâkî bir eğitim vermişlerdir. Bu sayede esnaf ve sanatkârlar arasında güçlü bir dayanışma ve yardımlaşma ortamı oluşmuştur (Bayram, 2012, 86). Ahi Birlikleri bir taraftan esnaf ve sanatkârlar arasında işbirliği ve dayanışma sağlarken bir taraftan da haksız rekabetin önlenmesini amaçlamışlar ve tüketicinin korunmasına yönelik düzenlemeler yapmışlardır. Sosyal dayanışma ve hizmet, samimiyet, cömertlik, insanı sevme, iyi niyetli olma, bencil olmama, kibirden uzak durma; hürriyet ve kanaat etme, dürüstlük, tevazu sahibi olma, geçimli olma, hürmet gösterme, merhametli olma, dürüst olma, iyi kalpli olma ahilikte en çok vurgulanan özelliklerdir (Solak, 2009, 5).

Ahilik Teşkilatı gibi bir referansa sahip olan Türkiye’ de mesleki etik kavramı, ancak 1960’ lardan sonra daha fazla gündeme gelmeye başlamıştır. Toplumdaki meslek gruplarının oluşturduğu örgütler, mesleki etik kurallarını oluşturur. Her meslek çalışanından mesleğini yaparken mesleğine ait bilgilere sahip olması ve o mesleğin gerektirdiği mesleki etik ilkelere uyması beklenir (Temel, 2013, 30).

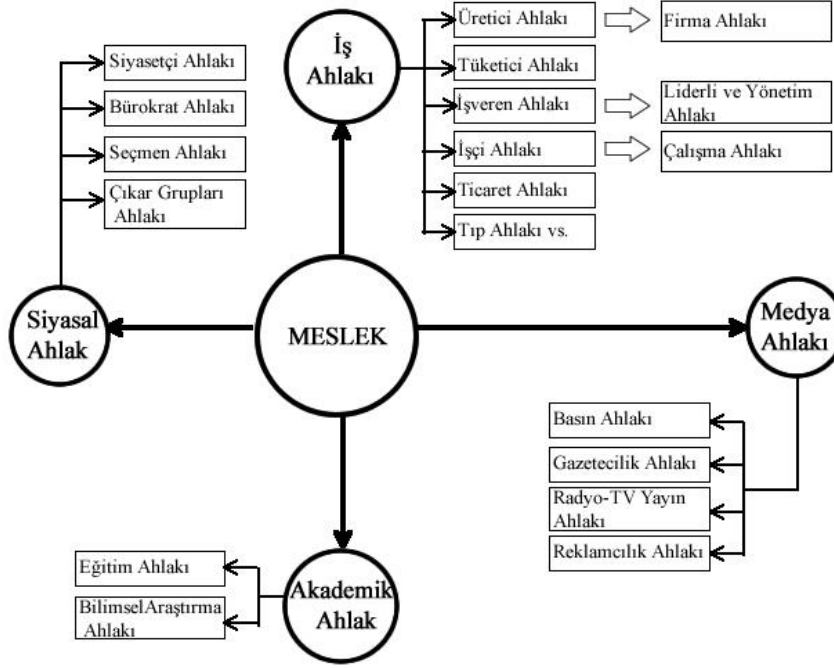
Mesleki etik ilkeleri, meslek yaşamında karşılaşılan ve o mesleğin çalışanları veya muhataplarından etik dışı davranış gösteren insanların davranış sorunlarını giderme ya da azaltma ihtiyacından doğmuştur (Tepe, 1997, 73). Meslek etik ilkeleri o mesleği icra edenler tarafından benimsenmiş ve genel kabul görmüş kurallardır (İşgüden ve Çabuk, 2006, 1). Rushworth’ a (2004) göre etik değerler; dürüstlük, sorumluluk, saygı, açıklık ve merhamet ve şefkattir. Mesleki etik ilkeleri sayesinde bir meslek, toplumda hakettiği değere ve saygınlığa ulaşabilir, verilen hizmetin kalitesi artar. Bireyin meslek hayatında karşılaştığı sorunlarda yeterli bilgi, beceri ve yargı gücüne sahip olması, bireyin özüne ve bütününe saygı duyulması esastır (Yeşilyaprak, 2010). Meslek etik ilkeleri; o mesleği, toplum içinde saygı duyulan bir konuma getirdiği gibi aynı zamanda, mesleğin itibarını da koruma görevini üstlenir. Mesleğin onurunun korunması ancak mesleğini amacına uygun olarak yapan, bunu yaparken olaylar karşısında, insanın değerini bilen, ona nasıl davranması gerektiğine karar verebilen kişilerle mümkündür (Kısakürek ve Alpan, 2010,

216). Meslek etiği sayesinde aynı mesleği yapan kişiler arasındaki anlama, algılama, davranış farklılıkları giderilerek bir standart sağlanır (Erdem ve Şimşek, 2013).

Meslek etiğinin çıkış noktasına bakarsak, gelişmiş ülkelerdeki gelir dağılım adaletsizliği, ortak kamu yararının görmezden gelinmesi, vergi kaçakçılığı, kamu kaynaklarının israf edilmesi, rüşvet ve adam kayırmacılık sorunlarına rastlarız. Meslek etiğinin bu sorunlara çözüm getirmede rolü büyüktür. Meslek çalışanları hem mesleki bilgi ile donanımlı olmalı hem de etik davranışlara riayet etmelidir. Bu iki faktör beraberinde mesleki başarıyı getirecektir. Alınan sonuç daha kaliteli ve verimli olacaktır (İşgüden ve Çabuk, 2006, 64).

Meslek örgütünün oluşturduğu kurallara uyulması, meslek örgütünün otoritesine bağlıdır. Durkheim'a göre meslek örgütünün kuvvetli olması, emrettiği ilkelere bağlılığı artırır; tersine kontrolü zayıf bir meslek örgütü ise koyduğu kurallara yeterince otorite veremez (Durkheim, 1949, 14; Akt., Özmen ve Güngör, 2008, 142).

Şekil-1 deki Meslek-Ahlâk İlişkisi incelenecek olursa meslek ile alakalı dört ahlâk başlığından söz edilebilir. Medya Ahlâkı' na örnek olarak, bir gazetecinin yaptığı haberi tarafsız yapması; İş Ahlâkı' na örnek olarak, bir mali müşavirin mükellefinin bilgilerini açıklamaması; Akademik Ahlâk'a örnek olarak bir akademisyenin bilimsel çalışma yaparken bilimsel alıntı kurallarına uyması ve Siyasal Ahlâk' a örnek olarak, bir siyasetçinin seçim öncesinde verdiği sözleri tutması, meslek ahlak ilkelerine örnek verilebilir (Temel, 2015, 35).

Şekil 1. Meslek-Ahlâk İlişkisi

Kaynak: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (Megep), 2007, 25

Meslek ahlak ilkeleri genel ve özel ilkeler olmak üzere ikiye ayrılır. Bütün mesleklerde olması gereken doğruluk, yasal olma, yeterli olma, güvenilir olma, mesleğe bağlı olma gibi mesleki ahlak ilkelerinin kaynağı genel ahlak kurallarıdır. Öte yandan her mesleğe göre değişen kurallara “özel mesleki ahlak ilkeleri” denir (Megep, 2006, 25).. Türkiye’de meslek etiği konusu üzerindeki çalışmalar ilk başlarda tıp alanında yapılmış, diğer alanlarda bu konuda daha yavaş davranılmıştır (Erdoğan, 2012).

Dünyada, ayrı ülkelerde aynı mesleği yapanların mesleki etik ilkelerinin ortak paydada birleştiği görülmektedir. İletişim teknolojisi sayesinde dünyanın her yerinden mesleki paylaşımların yapılabilmesi bu birleşimde etkilidir. Yine bir ülkedeki meslek örgütlerinin milli ve evrensel meslek örgütleriyle irtibat halinde olması, mesleki ahlak ilkelerinin aynı olmasında etkilidir (Temel, 2013, 36).

Belirli meslek gruplarının kendilerine göre oluşturduğu, meslek üyelerinin uyması gereken, meslek dışı bireysel davranışlarını sınırlayan ve bu sınırlamalara uymayanları meslek dışı eden, meslek içi rekabeti düzenleyen mesleki kurallar topluluğu olarak

tanımlanan meslek etiği, meslek sahiplerinin bireysel ve toplumsal davranışlarını düzenlemektedir (Pehlivan 1998, 75).

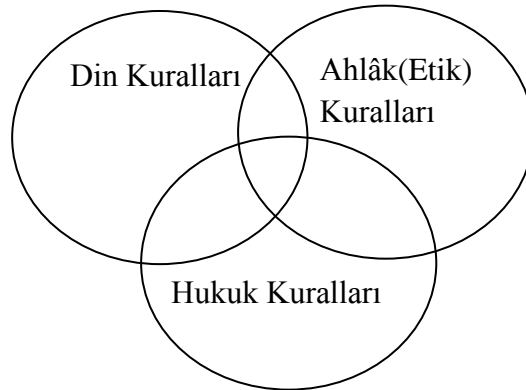
Meslek etiklerinin nihai hedefi, normlardır. Normlar, kişilerin, sahip oldukları dünya görüşünden, ait oldukları kültürden, ideolojilerden, dinlerinden bağımsız olarak başka insanlara nasıl davranmaları gerektiğine ait normlardır. Örneğin Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi temel etik normlar belirlemeyi amaçlamıştır. Bu normlar felsefi bilgiyle oluşturuldukları ya da değerlendirildikleri takdirde yaşamımızda yer bulmaktadırlar. Bu da, genel olarak eğitimde ve meslekî eğitimde felsefi etik eğitimine daha fazla yer vermekle mümkün olur (Kuçuradi, 2003, 7).

Etik değerlerin felsefi eğitimini almak, etik değerleri koruyarak ve mesleki etik kurallarını uygulayabilmek için elzemdir (Kuçuradi, 2003, 9). Meslek örgütleri ve o meslek elemanını yetiştiren eğitim kurumları meslek etiğini geliştirme ve korumada en az meslek elemanları kadar sorumludur (Gözütok, 1999, 86).

Toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar mevcuttur. Bu kurallar 3 ana başlıkta toplanabilir.

- ✓ Din kuralları,
- ✓ Hukuk kuralları,
- ✓ Etik kurallar.

Bu kuralların ortak olduğu yönler vardır (Şekil 2).

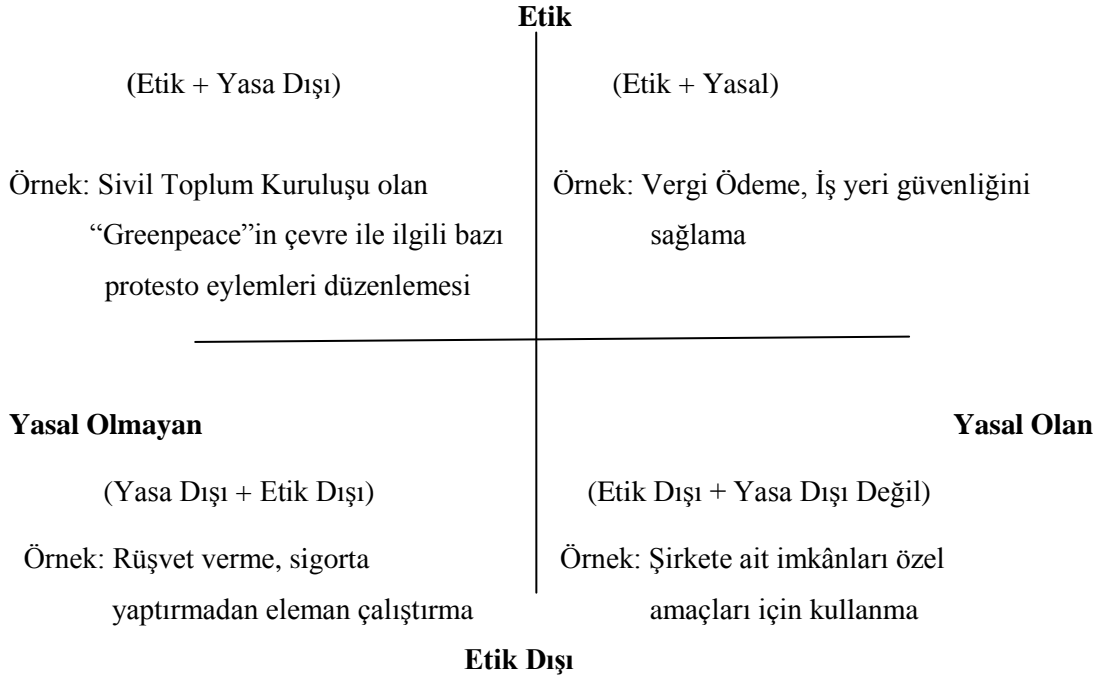
Şekil 2. Din-Ahlâk (Etik) - Hukuk Kuralları Arasındaki İlişki

Kaynak: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (Megep), 2007, 27

Şekil 2' deki Etik- Din ilişkisine bakacak olursak; din, insan ve Yaratıcı arasındaki ilişkileri temel alır; değerler ve davranışlar inanç temellidir. Etikte temel alınan akıldır ve

insan dünyevi ilişkilerini akli temel alarak düzenler. Etik, farklı dine ve kültüre mensup toplumların bir arada yaşamalarını sağlayacak ortak değerler ve ilkeler içerir (TÜSİAD, 2009, 40).

Şekil 2'den yola çıkarak, Etik- Hukuk arasındaki ilişkiye bakacak olursak, hukuk kuralları, etik kurallar gibi toplumsal hayatı düzenler. Bu kurallar devlet tarafından yasalarda yazılı hale getirilmiştir, kurallara uyulmadığı takdirde yaptırımı vardır. Yasal düzenlemeler genellikle olumsuz durumları içindir. Etik kurallar ise olumsuzun yanı sıra olumlu durumlar ve davranışlar için de düzenlenir. Örneğin; dürüst bir birey olmak, kişisel bir kural olmasına rağmen hukuksal olarak ta kural halini almıştır. Bitkilere, hayvanlara ve çevreye zarar vermemek toplumsal görevimizdir aynı zamanda aksi davranmanın hukuksal olarak yaptırımları bulunmaktadır (Korkmaz, 2012, 371).

Şekil 3. Etik-Yasal İlişkisi

Kaynak: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (Megep), 2010

Etik ve hukuk ilişkisi, Şekil 3' de "etik- etik dışı" ve "yasal - yasal olmayan" boyutları ile özetlenebilir.

Bireylerin etik davranışlara riayet etmemelerinin bireysel, kurumsal ve toplumsal sonuçları bulunmaktadır. Bireysel sonuçlarda; birey işini, saygınlığını, kendisine duyulan güveni kaybedebilir, meslektaşları ile arası bozulabilir, kendine olan saygısını yitirebilir.

Kurumsal boyutta sonuçlarına bakılacak olursa; kurum saygınlığını yitirebilir, kurumun müşterileri azalabilir, kurum çalışanları arasındaki ilişkiler zayıflayabilir. Toplumsal sonuçlarında ise; toplumsal yozlaşma baş gösterebilir, etik değerler önemini yitirebilir (Megep, 2010, 14).

2.1.4.1. Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri

Günümüzde her alanda yaşanan hızlı değişimlere uyum sağlayabilmek için değişimin en önemli faktörü olan eğitim kurumları ve öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Öğretmenlik mesleği birçok özelliği ile diğer mesleklerden ayrılmaktadır. Bu özelliklerden en önemlisi, toplumdaki tüm mesleklerin öğreticisi konumunda olmasıdır. Bu özelliği ile bütün toplumların en çok saygı gören meslek grubudur. Bu nedenle okul içinde ve okul dışında öğretmen, davranışlarında etik olmaya özen göstermelidir (Özbek, 2003, 65).

13.04.2005 Tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Ve Usul Esasları Hakkında Yönetmelik gereği Etik Davranış İlkeleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir (Resmi Gazete, 2005):

- ✓ Görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci: Kamu görevlileri, görevlerini yerine getirirken, tarafsız, dürüst, hesap verebilir ve katılımcıdırlar. Sürekli gelişim esas alırlar.
- ✓ Halka Hizmet Bilinci: Kamu görevlileri, görevleri esnasında halkın günlük yaşamını kolaylaştırır, ihtiyaçlarını en hızlı ve verimli şekilde karşılar.
- ✓ Amaç ve Misyona Bağlılık: Kamu görevlileri çalıştıkları kurumun amaç ve misyonuna bağlılık gösterirler.
- ✓ Dürüstlük ve Tarafsızlık: Kamu görevlileri yaptıkları tüm eylemlerde adalet, eşitlik, dürüstlük ve yasallıklarından taviz vermezler.
- ✓ Saygınlık ve Güven: Kamu görevlileri, kamu yönetimine güveni zedeleyecek davranışlardan kaçınırlar ve görevlerinin getirdiği itibara ve güvene layık olduklarını davranışlarıyla gösterirler.
- ✓ Nezaket ve saygı: Kamu görevlileri meslektaşlarına karşı saygılı davranırlar.
- ✓ Yetkili makamlara bildirim: Kamu görevlileri, kendilerinden yasal olmayan bir şey istendiğinde, ya da yasal olmayan bir durumu farkettilerinde bu durumu yetkili makamlara bildiriler.

- ✓ Çıkar çatışmasından kaçınma: Çıkar çatışması, kamu görevlilerinin görevlerini tarafsız bir şekilde yapmalarını etkileyen kendileri, yakınları veya ilişkide bulunduğu kişilere sağlanan menfaat demektir. Kamu görevlileri kendilerini çıkar çatışmasından uzak tutmakla yükümlüdürler.
- ✓ Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması: Kamu görevlileri kendilerine sağlanan görev ve imkânları kullanarak, kendilerine, yakınlarına veya üçüncü kişilere menfaat sağlayamaz.
- ✓ Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı: Kamu görevlilerinin görevlerini yapmalarını etkileyecek tüm eşyalar ve menfaatler hediye kapsamına girer, kamu görevlisi bunları kabul edemez. Ancak şu durumlar hediye alma yasağına girmez: Kamu kurumuna katkı sağlamak amacıyla, kurum demirbaşına kaydedilmek üzere kuruma yapılan bağışlar; kitap, dergi, makale, kaset ve benzeri nitelikte hediyeler; seniner, sempozyum, konferans gibi etkinliklerde hatıra olarak verilen hediyeler; tanıtım amaçlı dağıtılan, maddi değeri sembolik olan el sanatları ürünleri.
- ✓ Kamu malları ve kaynaklarının kullanımı: Kamu görevlileri kamuya ait malları korur, onları hizmet dışı kullanmaz.
- ✓ Savurganlıktan Kaçınma: Kamu görevlileri kamu mallarını israf etmez.
- ✓ Bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan: Kamu görevlileri kurumlarını bağlayan açıklama yapamazlar, gerçek dışı beyanda bulunamazlar.
- ✓ Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık: Kamu görevlileri, halka bilgi edinme hakkını kullanmaları konusunda yardımcı olurlar.
- ✓ Yöneticilerin hesap verme sorumluluğu: Yönetici kamu görevlileri, vazifelerinden dolayı her zaman her durumda hesap verebilir durumdadır. Personeline etik davranışlara uymaları konusunda rehberlik eder.
- ✓ Eski kamu görevlileriyle ilişkiler: Kamu görevlileri, daha önce kurumda çalışmış kişilere, hizmet alımında ayrıcalık sağlayamaz.
- ✓ Mal bildiriminde bulunma: Kamu görevlileri, kendilerine, eşlerine ve çocuklarına ait taşınır-taşınmaz malları kurum yetkilisine bildirimde bulunmak zorundadır (Resmi Gazete, 2005).

2.1.4.2. Milli Eğitim Bakanlığı Etik İlkeleri

Mesleki etik ilkeler, insanların yaptıkları eylemlerin toplum tarafından kabul görmesi ve mesleğin saygınlığını koruma adına geliştirilmiş ilkelerdir (Yeşilyurt ve Kılıç, 2014, 472).

22.02.2010 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile kabul edilen “Türkiye’ de Saydamlığın Arttırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Strateji Belgesi Ve Eylem Planı” içerisinde kamu yönetimindeki tüm meslek grupları için ayrı ayrı etik ilkelerin belirlenmesi düşünülmüş, bu maksatla eğitim-öğretim hizmetinde olanlar için mesleki etik ilkelerin belirlenmesi çalışmalarına başlanmıştır. Çalışmalarda, Birleşmiş Milletler “Kamu Görevlileri İçin Uluslararası Davranış Kuralları” ve Başbakanlık “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri İle Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” temel alınmıştır.

Bu bağlamda eğitim-öğretim hizmeti verenler için mesleki etik davranışlar detaylı olarak şöyle sıralanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2015).

I- Öğrenciler İle Olan İlişkilerde Etik İlkeler;

1. Sevgi - saygı: Öğretmen eğitim süreci boyunca öğrencilerini ayırım gözetmeksizin sever, sevgi ve saygı konusunda öğrencilerine örnek olur.

2. İyi örnek olma: Öğretmen söz ve davranışları ile öğrencilerine daima iyi örnek olur.

3. Anlayışlı ve hoşgörülü olma: Öğretmen birbirinden farklı tüm öğrencilere karşı anlayışlı davranır.

4. Adil ve eşit davranma: Öğretmen öğrencileri arasında dil-din-cinsiyet-siyasi görüş-aile ayrımı gözetmeksizin adil ve eşit davranır.

5. Öğrencinin gelişimini gözetme: Öğretmen öğrencilerinin fiziksel-duygusal-ahlâki-sosyal gelişimlerine göre davranır.

6. Öğrenciye ait bilgileri saklama: Öğretmen öğrencilerine ait bilgileri yasal zorunluluklar ve acil durumlar dışında kimse ile paylaşmaz.

7. Olumsuz psikolojik durumları yansıtma: Öğretmen; kişisel, ailevi ve çevresi ile ilgili sorunlarını öğrenci ile paylaşmaz, onlara yansıtma.

8. Kötü muameleden kaçınma: Öğretmen öğrencilerin ruh ve beden sağlığını bozacak her türlü davranıştan uzak durur.

II- Eğitim Mesleğine İlişkin Etik İlkeler;

9. Mesleki yeterlilik: Öğretmen mesleğine ait bilgilerini güncel tutar. Mesleğinin saygınlığını korur.

10. Sağlıklı ve güvenli eğitim ortamı sağlama: Öğretmen ders ortamını öğrencileri için düzenli ve güvenli hale getirir. Öğrencilerin sağlığını tehlikeye atacak her türlü duruma karşı tedbir alır.

11. Mesai ve ders saatlerine uyma: Öğretmen dersine zamanında girer. Dersten erken ayrılmaz. Ders saatini etkili ve verimli bir şekilde kullanır. Dersten geç çıkarak öğrencilerin dinlenme hakkını engelleyemez.

12. Hediye alma: Öğretmen maddi değeri olmayan sembolik hediyeler hariç hiçbir suretle hediye kabul edemez.

13. Kişisel menfaat sağlama: Öğretmen, mesleki statüsünü kullanıp, kişisel çıkar sağlayamaz. Kuruma ait malları kendi menfaatleri için kullanamaz.

14. Özel ders verme: Öğretmen öğrencilere özel ders veremez.

15. Bağış ve yardım talebinde bulunma: Öğretmen, öğrencilerden ve velilerden bağış ve yardım talebinde bulunamaz.

III- Eğitimcilerle İlişkilerde Etik İlkeler;

Öğretmen meslektaşları arasında dilinden, dininden, cinsiyetinden ve siyasi görüşünden dolayı ayırım yapamaz. Meslektaşına ait özel bilgileri saklamaya özen gösterir. Meslektaşları ile işbirliği yapar, karşılaştığı sorunları idare ile paylaşır.

IV- Veliler İle İlişkilerde Etik İlkeler: Öğretmen veliler ile iyi ilişkiler kurar, veliler arasında ayrımcılık yapmaz. Velileri çocuklarını iyi yetiştirmeleri konusunda yönlendirir.

V- Okul Yönetimi Ve Toplum İle İlişkilerde Etik İlkeler: Öğretmen okul yönetimi ile işbirliği halinde çalışır, toplum içinde olumlu bir rol sergiler.

VI- Okul Yöneticilerinin; Öğretmenler, Öğrenciler Ve Veliler İle İlişkilerinde Etik İlkeler: Okul yöneticileri öğretmenler, öğrenciler ve veliler arasında ayırım yapmaz. Okuldaki eğitimin öğretimin düzgün bir şekilde işleyebilmesi için uygun ortamı hazırlar, gerekli önlemleri alır. Karşılaşılan sorunlarda makul çözümler üretir.

2.1.4.3. Öğretmenlik Meslek Etiği

Mesleklerin içinde kutsal bir yeri olan öğretmenlik, hem ahlaki açıdan hem de insan insan ilişkileri açısından çok önemli bir yere sahiptir. Öğretmenlerden, yalnızca bilgi aktarımı değil öğrencilerine davranış biçimleri ile de örnek olmaları beklenmektedir. Toprakçı, Bozpolat ve Buldur'un (2010, 45) öğretmenlere ait davranışların, kamu meslek etiği ilkelerine uygunluğunu inceledikleri araştırma sonuçlarına göre etiğin temel dayanağını öncelik sırasıyla yasalar, bilim, gelenek-görenek, birey ve din olarak gördüklerini göstermiştir.

Aydın'a (2011) göre öğretmen, öğrencilerine her anlamda olduğu gibi yaşama biçimi ile de "ahlâki bir model" dir. Bu bağlamda öğretmenlerin bahsi geçen özelliklere ne kadar sahip oldukları sorusu araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Eğitim kurumları yeni neslin şekillendiği yerlerdir. Burada görev yapan öğretmenlerin etik davranışlar sergilemesi, öğrenci davranışlarının istendik yönde gelişmesinde büyük önem taşımaktadır (Helvacı, 2010, 398).

Öğretmenlik mesleğinde etiğin tanımına bakılacak olursa; öğretmenlerin; öğrencilerle, toplumdaki diğer bireyler ile ve meslektaşları ile olan ilişkilerinde yerine getirmeleri gereken sorumlulukları, uymaları gereken kuralları ve ilkeleri ifade edebiliriz. Öğretmenler, gerektiğinde zor şartlar altında, sorumluluklarının farkında, çoğunlukla üstün karakterleriyle bu mesleği icra ederek öğrencilerine rol-model olurlar. Böylece öğrencilerde gerekli azmi sağlarlar. Bunun da doğal sonucu olarak öğrencilerinden gerekli saygı ve sevgiyi görürler (Erdem, 2013, 190). Öğretmen, ilk önce adil olmalı, dürüst olmalı, saygı duymalı ve sevgi dolu olmalıdır. Bunlardan başka, kanunlara bağlı, insan haklarına önem veren ve insanları değerli gören, güven telkin eden bir karaktere sahip olmalıdır. Ancak, temel mesleki etik değerlere uymayan öğretmenler de vardır. Derse zamanında girmeyen, derste vaktini boşa geçiren, öğrencilerine karşı yargılayıcı bir dil kullanan, okul kaynaklarını kendi özel işlerinde kullanan öğretmenler de maalesef Türk eğitim sisteminde bulunmaktadır (Gözütok, 1999, 87). Yeni nesillerin mimarı öğretmenler, kendilerinde bulunan eksik yönlerin farkına varmalı ve bu eksiklikleri düzeltmelidir.

Öğretmen öğrencilerden beklediği olumlu davranışları, onlara model olmak adına kendisi göstermelidir. Hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitimleri sayesinde olumlu özelliklere sahip öğretmen sayısı arttırılmalıdır (Gözütok, 1999, 97).

Öğretmen yetiştirme eğitiminde önder ülkelerden biri olan Finlandiya’ da 1971’ de Öğretmen Eğitimi Kanunu ile bir reform yapılmıştır. Bu sayede öğretmen eğitimi üniversitelere aktarılmıştır. Öğretmen yetiştiren okullara yapılan başvurular %15 oranında kabul görmektedir. Aday seçerken çeşitli seçme yöntemleri uygulanmaktadır. Bilgi testlerinin sonrasında, görüşmeler yoluyla adayların iletişim ve sosyal etkileşim becerileri de sınanmaktadır. Öğretmen yetiştirme programları, araştırma temeline dayanır. Teori ve uygulama eğitimi bir arada yürütülmektedir. Birinci sınıftan başlayarak uygulama çalışmalarına ağırlık verilir. Öğretmenler atanabilmek için yüksek lisans yapmak zorundadırlar. Hizmet içi eğitime de önem verilmektedir. Bu eğitimi, üniversiteler, diğer kurumlar, öğretmen sendikaları ve örgütleri vermektedir. Tüm bu gelişmelere rağmen Finlandiya’ da öğretmen eğitiminde daha fazla işbirliğine ve iyileştirmeye ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır (Kansenen, 2003, Akt: Şişman, 2009).

Öğretmenin niteliği, öğrenci-aile-okul-toplumun niteliğini önemli ölçüde etkilediğinden öğretmen, öğretmen etik ilkelere uymakla yükümlüdür (Tunca vd., 2015, 405). Öğretmenlerin bilmediği, inanmadığı, uygulamadığı etik ilkeleri öğrencilere aktarmaları mümkün değildir (Karataş,2013).

Öğretmenlik meslek etiği için Milli Eğitim Bakanlığı (2015) tarafından meslek etik ilkeleri belirlenmiştir. Yurtdışı uygulamalara bakıldığında Amerikan Eğitimciler Derneği [AED- The Association of American Educators] sendikası olmayan profesyonel olarak, eğitimciler için kurulmuş bir dernektir. AED tarafından Eğitimciler İçin Etik Kodlar geliştirilmiştir. AED bu kodları, öğrencilere karşı etik olan davranışlar (Profesyonel bir eğitimci, öğrencilerine kasıtlı olarak kötüleyici söz söylemez.), performansa ve uygulamalara ilişkin etik davranışlar (Profesyonel bir eğitimci mesleğine ait gelişimini daima sürdürür); meslektaşlara karşı olan etik davranışlar (Profesyonel bir eğitimci, okulunu ve meslektaşlarını kötülemez.) ve topluma ve velilere karşı etik davranış (Profesyonel bir eğitimci okul-toplum ilişkilerinde aktif rol alır.) başlıkları altında toplamıştır (Altınkurt ve Yılmaz, 2011, 122).

2.1.4.4. Öğretmenin Meslek Etiği Açısından Sorumlulukları

Furman'a (2004, 215) göre eğitimciler için etik, gerek okulda gerekse günlük hayatlarında uymak zorunda oldukları ahlaki sorumluluktur. O'na göre gelecek kuşakların eğitimi ve ahlaki iyiliğinin sorumluluğu öğretmenlerin üzerindedir. Öğretmenler öğrencilerinin ahlaki davranışlarıyla ilgilenir, onları iyi yönde geliştirmek için çaba harcar ve kendi davranışları ile ahlaki bir model olur (Gözütok, 1999, 86). Colnerud 'a (1997) göre öğretmen etiği çocuk hakları ile yakından ilişkilidir.

Öğretmenlik mesleğinde etik, öğretmenlik mesleğinde öğrencilerle, öğretmenlerle, velilerle ve toplumla olan ilişkilerde uyulması gereken kurallar topluluğudur (Erdem ve Şimşek, 2013, 192). Öğretmenlik mesleğinde diğer mesleklere nazaran etik kuralların önemi, geleceğe hazırladıkları bireylerin eğitimlerinin ve ahlaki sorumluluklarının aileden sonra onların üzerinde olmasından kaynaklanmaktadır (Uğurlu, 2010, 67). Günümüzde artan etik sorunlara çözüm bulma adına etik ilkelere uyan öğretmenlerin yeri önemlidir (Çelik, 2011). Günümüzde öğretmen eğitimi programı öğretmen etiği derslerini de kapsamaktadır. Öğretmenlerin toplumu şekillendirmede güçlü etkileri vardır. Öğretmen öğrencilerine öğretim programını öğretmenin ötesinde toplumsal ve evrensel değerleri bilme, uygulama hatta geliştirme yeterliğini kazanmayı hedefler (Gözütok, 1999, 88). Bu vizyona sahip olan öğretmenler de bu doğrultuda yetiştirilmelidir.

Kitchener'e (1984, 50-82) göre öğretmenlerde olması gereken sorumluluklar beş başlıkta toplanmıştır. Bunlar; iyilik, zararsızlık, özerklik, adalet ve sadakattir. Başlıkların açıklamasına bakılacak olursa iyilik, öğrencilerin gelişimine olumlu katkıda bulunmak; zararsızlık, öğrencilerin karşılaşacağı olumsuz durumları ortadan kaldırarak öğrenciye zarar gelmesini engellemek; özerklik, öğrencilerin özgürlüklerini destekleyerek aynı anda diğer öğrencilerin özgürlükleri ile çatışmayı önlemektir. Adalet tüm öğrencilerin eşit imkânlardan eşit derecede yararlanmalarınıdır. Sadakat ise öğrencinin fikirlerine değer vermek, öğrencilere karşı dürüst davranmak böylece onların güvenini kazanmaktır.

Kitchener'in geliştirdiği etik modelinde 3 düzey bulunmaktadır. En alt düzeyde duygular sayesinde öğrenilen bilgiler yer alır. Bir üst seviyede sezgi düzeyi bulunmaktadır. Bu düzeyde anlık yargılar ve hareketler vardır. En üst düzey eleştirme-değerlendirme düzeyidir. Bu düzey de kendi arasında 3 bölüme ayrılır: Kurallar, ilkeler ve etik kuram. Kurallar ve ilkeler karar verme sürecinde kullanılır. İyilik, doğruluk, sadakat bu düzeyde

yer alır. Son basamaktaki etik kuram; iyi ile kötü arasında bir bakışta farkındalık oluşması ile ilgilidir. Bireyler yaşamları boyunca karar verme durumundadırlar (Uzun ve Elma, 2012, 273).

Öğrencilerinin etik sorumluluğunu alan öğretmen, şefkatle ve hoşgörülle, onu iyiye doğruya yönlendirmekle mükelleftir. Aksi durumlarda öğretmendeki bu sorumluluk bir baskı aracına dönüşebilir. Öğretmenlerin etik ilkeleri dikkate alan bireyler olmaları, aktardıkları konular kadar mesleki başarıları için de önemlidir. Öğretmen etik ilkeleri taşımadıkça bunu öğrencilerden beklemesi mümkün olmamaktadır (Koç, 2010). Bir öğretmenin branşı her ne olursa olsun etik davranışlar göstermekle yükümlüdür. Tüm öğretmenler davranışlarından sorumludurlar. (Obuz, 2009, 30; Özbek, 2003). Öğrencinin ders saati olarak en çok karşılaştığı Türkçe öğretmenleri ayrı bir öneme sahiptir. Türkçe dersinde öğrenci anadiline ait incelikleri öğrenmekte aynı zamanda tüm dünyayı anlamlandırma çabasını ana dili ile yapmaktadır.

Aydın'a (2006, 72) göre bir kişinin etik olmayan davranışlardan uzak durması için karar verirken şu altı soruya yanıt vermesi beklenir:

1. Bu doğru mu?
2. Bu adil mi?
3. Eğer birisi zarar göreceyse bu kim?
4. Eğer verdiğiniz karar gazetelerin birinci sayfasında yer alsaydı kendinizi rahat hisseder miydiniz?
5. Aileniz, çocuğunuz ya da akrabalarınıza bunu söyler miydiniz?
6. Olay nasıl kokuyor? (Lambertoon&Minor, 1995, 333 Akt: Aydın, 2006, 72).

Bireyin etik karar verme sürecinde kültürü, kişisel özellikleri, yaşı, cinsiyeti, dini, mesleki ve örgütsel faaliyetleri etkilidir (Ay, 2005, 34).

Öğretmenlik meslek etiğinde çeşitli sorunlarla karşılaşılabilir. Pelit ve Güçer (2006) tarafından öğretmen adayları ile yapılan çalışmada, öğretmenlerin etik-dışı davranış sergilemelerine sebep olarak; “yasal yaptırımların eksikliği”, “etik olmayan davranış gösteren eğitimcilerle fazla yaptırım uygulanmaması”, “ Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan düzenlemelerde etik konuların çok vurgulanmaması”, “toplumlarda etik yapının giderek bozulması”, “Eğitim Fakülteleri’nde meslek etiği ile ilgili yeterli eğitimin verilmemesi” bulguları elde edilmiştir.

Gözütok'un (1999, 95) araştırmasına göre öğretmenlerde etik olmayan davranışlar sırayla; okula ait parayı özel amaçlar için kullanma, öğrencisiyle cinsel yakınlık kurma, öğrenci ilişkilerinde ayrımcılık yapma, öğrenci değerlendirirken taraflı olma, veli imkânlarını özel amaçları doğrultusunda kullanma, küfürlü konuşmadır.

2.1.5. Etik Eğitimi

Etik, insan davranışlarında iyi olan ya da kötü olanın, doğru olan ya da yanlış olanın ne olduğunu belirleyen kurallar bütünüdür (Avcıoğlu, 2011). Kuçuradi'ye (1999, 8) göre etik, insan ilişkilerinde ortaya çıkan sorunlu davranışların aydınlatılmasıdır. Bu tanımlara göre etiğin insanlar arasındaki ilişkilerin hangi ölçütlere göre doğru-yanlış, iyi-kötü olduğu ile ilgilendiğini söyleyebiliriz. Okullarda verilen eğitimden toplumun her kesimi doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmektedir. Verilen eğitimin ne olduğundan çok nasıl verilmesi gerektiği de önemsenmektedir. Bu nedenle okullarda verilen eğitimin "eğitim etiği" ne uygunluğu önemlidir. Eğitim sadece bilgiyi öğrenciye aktarmaktan ibaret bir faaliyet değildir. Bilgi ve beraberinde etik çerçevede uygun davranışlar kazandırma işidir (Karataş,2013). Topluma ait değer yargılarının, nesillerden nesillere aktarılması eğitimin amaçlarındandır (Erdem, Altunsaray, 2016, 22). Etik eğitimi, iki açıdan ele alınabilir. İlk görüş; öğrencilere, bir mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerle beraber o mesleğe ait etik değerlerin verildiği hizmet öncesi eğitim programlarıdır. Diğer görüş ise; bireylerin iş hayatında hizmet içi eğitim programları sayesinde mesleki etik değerlerin kazandırılmasıdır (Aydın, 2001, 50).

2.1.5.1. Öğrencilerin Etik Eğitiminde Öğretmenin Rolü

İnsanın olduğu her yerde etik bir ilişkiden söz edilebilir (Kuçuradi, 1999, 7). Etik farkındalık kazanan öğrenciler gelecekte gerek bireysel ve gerekse mesleki yaşantılarında her türlü davranışlarında kendilerine iyi ve doğruyu rehber edineceklerdir (Karataş, 2013, 309). Öğretmenin etik davranışlarda bulunması, devletin sunduğu eğitimin etkisini arttıran bir faktördür (Gözütok, 1999). Öğrenciler zamanlarının çok büyük bir çoğunluğunu öğrenci arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle geçirirler. Bu yönüyle öğretmen-öğrenci ilişkisi eğitimin niteliğini ve akademik başarıyı doğrudan etkiler (Örenel, 2005; Dayanç, 2007). Erdem ve Altunsaray'a (2016) göre eğitim etiğine sahip olan öğretmenlerden eğitimi bireyselleştirmeleri, öğrencileri insan ve birey olarak görmeleri, öğrencilerin özgüvenini arttırmaları, öğrencilerine farklılıklara saygı ve hoşgörüyü kazandırmaları beklenir. Bu

durumda eğitimin nihai amacı olan kendini gerçekleştirmenin önü açılmış olacaktır (Aydoğan, 2011, 9).

Etik, eğitimin bir parçasıdır ve öğretmenlerin gerek öğretim programını verirken gerekse hiçbir şey yapmazken tüm davranışları açık ya da örtük etik bir anlam içerir. Bilindiği gibi öğretmenlerin tüm davranışları öğrencileri tarafından model oluşturmaktadır. İyi ve kaliteli öğretmen anlayışına ait değişmez bir tanım bulunmamaktadır. Konfüçyüs'e göre öğretmen, moral bir otoritedir. Türk kültüründeki baskın öğretmen modelinin bu tanıma girdiği söylenebilir. Günümüz dünyasında öğretmenin moral kaynak olmasından ziyade araştırmacı öğretmen olması ön plana çıkmaktadır (Şişman, 2009). Bu bağlamda rol-model pozisyonundaki öğretmenlerin etik davranışlar göstermesi elzemdir (Koç, 2010).

2.1.2.2. Meslek Etiği Eğitimi

Meslek etiği, meslek yaşamında meslek sahiplerine rehberlik eden kurallar bütünüdür (Aydın, 2001). Meslek etiğini uygulayacak ve geliştirecek olan kişiler o mesleğin çalışanlarıdır. Etiğin uygulanması devletin verdiği eğitimin etkisini artırır, aksi takdirde eğitimin etkisi azalır ve devlete olan güven sarsılır (Gözütok, 1999, 89). Meslek etiği yalnızca bireylerin birbirlerine karşı olan davranışlarını düzenlemez. Aynı zamanda meslek sahiplerinin ürettikleri malın, verdiklerin hizmetin kalite ve standartını da belirler. Yine hizmet alana karşı takınılan davranışlar da meslek etiğinin alanı içindedir (Kayıkçı ve Uygur, 2012).

Şakar'a (2010, 118) göre öğretmenler etik kavramına ait bilgilere yeterince hâkim değillerdir, etik ve ahlâkı aynı anlamda ifade etmekte ve bu iki kavramın arasındaki farkı yeterince ifade edememektedirler. Buna sebep olarak, aday öğretmenlere hizmet öncesinde verilen eğitimde “öğretmenlik meslek etiği” ve “eğitim-öğretim etiği” konularına kuramsal ve uygulamalı olarak yeterli düzeyde bir eğitim verilmemesi gösterilebilmektedir (Erdem, 2013, 27).

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu başlıkta, mesleki etik, öğretmenlik meslek etiği değişkenine bağlı olarak yurt içi ve yurt dışında yapılan bazı çalışmalar ayrıntılı olarak incelenmiş ve kendi içlerinde tarih ve isim sırasına göre düzenlenerek sıralanmıştır.

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Gözütök'un yaptığı araştırmada (1999) öğretmenlerin etik davranışlarını belirlemeyi ve Türk öğretmenlerinin etik davranışları gösterme oranını bulmayı amaçlamıştır. Araştırmada alışma grubunda öğretmen adayları, ilk ve orta öğretim öğretmenleri, emekli öğretmenler, ilk ve orta öğretim yöneticileri, ilk ve orta öğretim öğrencileri, Milli Eğitim Bakanlığı üst kademe personeli, Talim Terbiye Kurulu üyeleri, Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe, İletişim ve Eğitim Bilimleri gibi çeşitli branşlardan akademisyenler ile Eğitim-Sen üyelerinin de aralarında bulunduğu 545 kişi yer almaktadır. Araştırmada nicel veriler için bir anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonunda öğretmenlik mesleği kapsamına giren etik davranışların tamamı, anket uygulanan taraflarca etik olarak nitelendirilmemiştir. Öğretmenlik meslek etiğine ait bilgilerin, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim ile verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Özbek (2003), Beden Eğitimi öğretmenlerinin mesleki etik davranışları ile ilgili yaptığı çalışmasında örneklem, Beden Eğitim Öğretmenleri ve yöneticilerden oluşmaktadır. Beden Eğitimi öğretmenlerinin mesleki davranışları, yöneticilerinin branş, cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırma sonunda Beden Eğitimi öğretmenlerinin uyması beklenen, dört boyutlu, 32 maddeli mesleki etik ilkeler belirlenmiştir. Ayrıca Meslek Etiği derslerinin zorunlu olması gerektiği belirtilmiştir.

Örenel (2005) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim ve ortaöğretimde çalışan öğretmenlerin mesleki etik davranışlara uymalarına ait öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonucuna göre öğrenciler, öğretmenlerinin mesleki etik davranışlara uydukları yönünde görüş beyan etmişlerdir. Araştırma sonuçlarında, öğrencilerin cinsiyetleri ile anlamlı bir ilişki bulunmazken, öğrenim gördükleri kademe ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu durum; ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin daha fazla öğretmen tanımaları ve yaşlarının daha büyük olmaları ile açıklanmıştır.

Pelit ve Güçer (2006) öğretmen adayları ile, öğretmenlere ait etik olmayan davranışlara ilişkin görüşlerini belirlemek, öğretmenlik mesleğini icra ederken öğretmenlerin karşılaştıkları veya karşılaşabilecekleri durumlarda onları etik-dışı davranış sergilemeye sebep olan faktörlerin ne olduğuna ilişkin görüşlerini belirlemek üzere bir çalışma yapmışlardır. Araştırmanın alışma grubunu Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm

Eğitim Fakóltesi'nde eğitim görmekte olan 1. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilere anket uygulayarak veriler toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, aday öğretmenler, anket sorularına verdikleri cevaplarda etik dışı davranış ile ilgili sorulara çoğunlukla kısmen veya tamamen etik dışı bulmuşlardır. Öğretmen adaylarının etik dışı davranış üzerine algılamaları cinsiyete ve sınıf faktörüne göre farklılaşmıştır. Öğretmen adaylarına yöneltilen ankette öğretmenleri etik-dışı davranışa sevk edebilecek nedenleri cevaplarırken verilen maddeleri etkili veya çok etkili olarak işaretlemişlerdir. Ankette etik dışı davranışlara örnek olarak; kişisel işlerini öğrencilere yaptırarak, not karşılığında menfaat sağlamak, öğrenciler arasında ayrımcılık yapmak, çalışma saatlerine uymamak, çalışma saatlerinde özel işleri ile ilgilenmek, okula alkollü gelmek, meslektaşları ile ilişkilerinde cinsiyet farkı gözetmek gibi maddeler bulunmaktadır.

Dayanç (2007) tarafından Sınıf ğretmenliği bölümünde okuyan ğretmen adaylarının meslek etiğine ait görüşleri ve mesleki etik ikilemlerdeki çözme biçimlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, nicel veriler, 1999 yılında Prof. Dr. Dilek GÖZÜTOK tarafından "ğretmenlerin Etik Davranışları" adlı makalede kullanılmış olan 'ğretmen Etiği Anketi'nden yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan nitel veriler ise araştırmacı tarafından hazırlanmış olan Newyork ve Minnesota etik konseyi tarafından geliştirilmif olan etik ilkeler doğrultusunda hazırlanmıştır. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgular; araştırma kapsamındaki öğrencilerin sahip oldukları mesleki etik düşünme düzeyleri ve cinsiyetleri arasında manidar bir fark olduğunu belirlemiştir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaş gruplarına göre mesleki etik düşünme düzeylerinde manidar bir fark olmadığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ile ğretmen adaylarının mesleki etik puanları arasında manidar bir ilişki saptanmıştır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin babalarının eğitim düzeyi ile ğretmenadaylarının mesleki etik puanları arasında manidar bir ilişki saptanmamıştır. Araştırma kapsamındaki ğrencilerin Etik ikilemlere verdiği cevaplar ile cinsiyet dağılımları arasında uyumlu bir ilişki saptanmıştır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin ikilemlere verdiği cevaplar ile dünya görüşleri dağılımları arasında uyumlu bir ilişki saptanmıştır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin sınıf düzeyleriyle ikilemlere verdikleri cevaplar arasında uyumlu bir ilişki saptanmıştır.

Kepek (2008), çalışmasında öğretmenlik meslek etik ilkeleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın

örneklemini 517 öğretmen oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak, Öğretmenlik Meslek Etik İlkeleri ölçeği ve Örgütsel Vatandaşlık Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; tecrübeli öğretmenlerin deneyimlerini genç öğretmenlere aktarmalarının iyi olacağı ve öğretmen yetiştiren programlara etik dersinin konulması gerekliliği sonuçlarına varılmıştır.

Obuz'a (2009), Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü'nde okuyan öğrencilerle yaptığı çalışmada, öğrencilerin, öğretmenlerin etik dışı davranışlarına ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Örneklem grubu olarak, Çukurova Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Mersin Üniversitesi ve Mustafa Kemal Üniversitesindeki Beden Eğitimi Bölümü'nde birinci ve dördüncü sınıf öğrencileri seçilmiştir. Veriler, "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara İlişkin Görüşleri" isimli anket ile toplanmıştır. Öğrenci görüşleri belirlenirken; cinsiyeti, sınıfı, ailesinin yaşadığı yer, babasının eğitim durumu, annesinin eğitim durumu, ailenin gelir durumu değişkenleri göz önünde bulundurulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre kız öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre daha çok etik davranış gösterme eğilimindedirler. Ailelerinin yaşadıkları yer itibarıyla şehirde yaşayan aday öğretmenlerin köyde yaşayan öğretmen adayları göre daha çok etik davranış gösterme meylinde olduğu belirlenmiştir. Babalarının ve annelerinin eğitim durumu değişkenine göre, babası lise mezunu olan ve annesi üniversite mezunu olan öğretmen adaylarının daha çok etik davranış gösterme eğiliminde oldukları saptanmıştır. Ayrıca ailesinin ekonomik durumu iyi olan öğretmen adaylarının etik davranış gösterme istekleri daha yüksek bulunmuştur.

Koç (2010) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlik mesleği, etik boyutları ile incelenmiştir. Öğretmenlik mesleğine ait süreçte öğretmen-etik ilişkisi, farklı araştırmacıların çalışmaları ışığında tartışılmıştır. Araştırma sonunda öğretmenliğin etik boyutlarının öğrencilerin karakter gelişiminde etkili olduğu ve öğretmenlerin bu sorumluluğun farkında olmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

Uğurlu (2010), çalışmasında eğitim müfettişlerinin etik davranışlarını öğretmen gözüyle incelemiştir. Araştırma Adıyaman il merkezindeki 10 okulda görev yapan öğretmenler ile yapılmıştır. Öğretmenlere 22 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler, müfettişlerin etik davranış gösterme düzeylerini orta düzeyde bulmuşlardır.

Aydoğan (2011) , ortaöğretimde okuyan 380 öğrenci ile öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin cinsiyetlerine göre birbirine yakın sonuçlar elde edilmiştir. Hem kız hem de erkek öğrenciler, öğretmenlerinin büyük oranda mesleki etik ilkelere uyduklarını belirtmişlerdir.

Altinkurt ve Yılmaz'ın yaptığı (2011) öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada öğretmenlik mesleğine ait etik olmayan davranışları belirlemeye çalışmıştır. Çalışma grubunda 459 aday öğretmen bulunmaktadır. Verilerin toplanmasında “Etik Dışı Davranışlar Ölçeği” kullanılmıştır. Aday öğretmenlere göre, öğretmenler arasında en yaygın etik olmayan davranış; başarısız öğrencilerle yeterince ilgilenmemek, en az yaygın etik-dışı davranış ise öğrencilere dini konularda baskı uygulamaktır. Öğretmen adaylarının görüşleri, cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmen adayları lehinde anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ayrıca öğretmen adayları, okuttukları öğrencilere ücret karşılığı ders vermeyi ise en az seviyede etik olmayan davranış olarak belirtmişlerdir.

Tunca, Şahin, Sever ve Aktaş (2011) tarafından yapılan ortaokul öğrencilerinin gözüyle öğretmenlerinin etik değerlere uyma düzeylerinin tespit edilmesine yönelik çalışmanın örneklemini, 2014 -2015 eğitim öğretim yılında, Kütahya il merkezindeki ortaokullarda öğrenim görmekte olan 378 öğrenci oluşturmaktadır. Nicel bir araştırma olan çalışmada Öğrenci Algısına Göre Etik Değerler Ölçeği kullanılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin, öğretmenlerinin etik değerlere uyma düzeylerine ait algıları; cinsiyet, sınıf, başarı, okulda sevilen bir öğrenci olup/olmama durumu, ailelerinde kullanılan iletişim dili açılarından anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Manolova (2011) tarafından yapılan tez çalışmasında, Türkiye ve Moldova'daki ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin, uymaları gereken mesleki etik ilkelerin neler olduğuna ve öğretmenlerin bu ilkeler hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir. Araştırmanın modeli nedensel karşılaştırmalı modeldir. Araştırmanın evrenini, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de Ankara ilinde 381, Moldova’da Kişinev ilinde 356 ilköğretim öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmadaki veriler araştırmacı tarafından geliştirilen bir ölçek ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; topluma yönelik mesleki etik ilkeler boyutunda, Türkiye’de devlet ilköğretim okullarında görev

yapan ilköğretim öğretmenlerinin meslek etiği ilkelerini benimsemelerine ait düşünceleri öğrenim düzeyine göre farklılık göstermekte iken, Moldova devlet ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin görüşleri branşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Okula yönelik mesleki etik ilkeler boyutuna göre, Türkiye ve Moldova'da görev yapan öğretmenlerin okula yönelik mesleki etik ilkeleri benimsemelerine ait görüşleri ülke değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmıştır. Moldova'da devlet okullarında görev yapan ilköğretim öğretmenleri meslektaşlarına ait okula yönelik mesleki etik ilkelere uymalarına ilişkin görüşlerinde cinsiyet ve branş açısından anlamlı olarak farklılık bulunmuştur. Türkiye'de ve Moldova'da kamu ilköğretim okullarında görev yapan bayan sınıf öğretmenlerinin meslektaşlarının okula yönelik mesleki etik ilkelere uyma durumlarına ait görüşleri ülke bazında anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Arğa (2012), tarafından yapılan ilk ve ortaokul öğrencilerinin algılarıyla öğretmenlerin mesleki etik kapsamındaki davranışlarının değerlendirilmesine ait tez çalışmasında şu sorulara cevap aranmıştır: 1. Öğrencilerin, öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uygun davranmalarına yönelik düşünceleri nelerdir? 2. Öğrencilerin öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uygun davranmalarına yönelik düşünceleri ile cinsiyetleri arasında bir bağıntı var mıdır? 3. Öğrencilerin öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uygun olarak davranmalarına yönelik düşünceleri ile buldukları öğretim kademeleri arasında bir bağıntı var mıdır? Araştırmada karşılaştırma türü tarama modeli kullanılmıştır. İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin, öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uygun olarak davranmalarına yönelik düşünceleri ile cinsiyetleri ve buldukları öğretim kademeleri karşılaştırılmış ve bir bağıntı olup olmadığı sorgulanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak İstanbul ili çalışma evreni alınmış ve bu evren içerisinde küme örnekleme ile Anadolu yakasında bulunan, Kartal, Maltepe, Pendik ve Avrupa yakasında bulunan Esenyurt, Beylikdüzü, Silivri ve Büyükçekmece ilçeleri random olarak seçilmiş; bu ilçelerden uygulama izni alınan 1 ilkokul ve 1 ortaokul okulu tespit edilmiş toplam 14 okulda 515 (240 kız, 275 erkek) öğrenci ile evreni temsil ettiği düşünülen örneklem grubu oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda öğrencilerin buldukları öğretim kademeleri ile öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uygun davranışlar sergilemeleri arasında bir bağıntı bulunmuştur.

Temel'in (2013), 11 Meslek Yüksek Okulu'nda yaptığı "Meslek Yüksekokullarında Meslek Ahlakı/Etiği Dersinin Durumu ve Algılanması" adlı çalışmada Meslek Etiği isimli

dersin Meslek Yüksekokulları'nda yer alan programdaki durumu ve bu kurumlarda çalışan öğretim elemanları tarafından nasıl algılandığı incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre Meslek Yüksekokulları bu süreci okuyamamıştır, Okutulan program ve algının geliştirilmesi anlamında çalışmalar yapılmalıdır. Araştırmada, bazı Meslek Yüksekokulları'nda meslek etiği dersi bir standarta oturtulamamış, bazı programlarda hiç okutulmazken, bazılarında okutulmuş olsa dahi, dersin adlandırılmasında, hangi döneme koyulmasında, seçmeli veya zorunlu bir ders olması konusunda bazı aksaklıkların yaşandığı belirlenmiştir. Okutulan programlarda ders iki saat olarak verilmiştir. Meslek yüksekokullarında çalışan öğretim elemanlarının algısına bakıldığında, öğretim elemanları üçte bir oranında ahlak ve etik kavramlarına aynı tanımları yapmışlardır. Öğretim elemanlarınca bu kavramların aynı olduğunun düşünülmesi üzerinde çalışılması gereken bir konu olmasına rağmen, öğretim elemanları büyük bir çoğunlukla meslek etiği dersini zorunlu okutulması gereken dersler arasında görmüşlerdir. Bu halde yapılması gereken programdaki karışıklığı gidermek üzere Yüksek Öğretim Kurumu'nun meslek etiği dersini standartlaştırmasıdır. Bu sayede dersin isminin ne olacağı, hangi dönem okutulacağı, ne kadar süre ile verileceği, seçmeli mi yoksa zorunlu mu okutulacağı netleştirilir. Öğretim elemanlarının ve öğrencilerinin mesleki etik ile ilgili duyarlılıklarını geliştirmek için, okullarda "Mesleki Ahlak Kurulları" oluşturulabilir. Mesleki etik konusunda yetkili kişiler tarafından verilecek konferans, panel, seminer vb. çalışmalarla öğretim elemanı ve öğrencilerin farkındalıkları artırılabilir.

İnce (2014) tarafından yapılan çalışmada İzmir ili örneği baz alınarak mesleki etik ilkelere ilişkin Anadolu ve Meslek Lisesi öğretmenlerinin görüşleri araştırılmıştır. Araştırma 2013-2014 öğretim yılında İzmir ili merkez ilçelerinde bulunan Anadolu ve Meslek Liseleri'nde yapılmıştır. Çalışmada 118' i erkek, 258' i kadın olmak üzere 376 lise öğretmenin ölçeceği değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 2 bölümden oluşan ölçek kullanılmıştır. Birincisi öğretmenlerin kişisel bilgilerini toplamaya yönelik sorular içeren bir ölçektir. İkinci olarak, öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri içselleştirme ve meslektaşlarının etik ilkelere uymalarına ait görüşlerini belirlemek amacıyla Oxana Manolova'nın geliştirdiği (2011) "Mesleki Etik İlkeler Ölçeği" kullanılmıştır. Bulgulara göre öğretmenler mesleki etik ilkeleri "tamamen" benimsediklerini, meslektaşlarının mesleki etik ilkelere büyük ölçüde uyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin okula, mesleğe, öğrencilerine karşı mesleki etik ilkeleri içselleştirme durumuna ait görüşleri değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Topluma, meslektaşlara ve velilere yönelik mesleki etik ilkeleri benimseme durumu cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermiştir. Meslek Liselerinde çalışan kadın öğretmenler; topluma, meslektaşlara ve velilere yönelik mesleki etik ilkeleri erkek öğretmenlere göre daha fazla benimsediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin meslektaşlarının topluma, mesleğe ve velilerine karşı mesleki etik kurallara uymalarına ait görüşleri, okul değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Meslek eğitim veren liselerde çalışan öğretmenlerin, Anadolu liselerinde çalışan öğretmenlere göre meslektaşlarının topluma, mesleğe ve velilere karşı meslek etik kurallara uymalarına ait görüşleri daha olumlu bulunmuştur. Aynı zamanda öğretmenlerin meslektaşlarının topluma, mesleğe, meslektaşlara ve öğrencilere karşı meslek etik kurallara uymalarına ait görüşleri, cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermiştir. Anadolu Liselerinde çalışan erkek öğretmenlerin, Anadolu Liselerinde çalışan kadın öğretmenlere göre meslektaşlarının topluma, mesleğe, meslektaşlara ve öğrencilere karşı meslek etik kurallara uyma durumlarına ait görüşleri daha olumludur. Öğretmenler, kendi meslektaşlarına ait okula ve öğrencilere karşı meslek etik kurallarına uyma durumuna ilişkin görüşlerinde, meslek lisesi öğretmenlerinden lisans mezunu olan öğretmenlerin, yüksek lisans mezunu olan öğretmenlere göre, mesleki etik kurallara uyma durumlarına ait görüşleri daha olumlu bulunmuştur. Öğretmenlerin meslektaşlarının okula ve mesleğe karşı mesleki etik kurallara uymalarına ait görüşleri, kıdem değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermiştir. Meslek Liselerinde görev yapan 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin etik kuralalra uyma düzeylerinde, diğerlerine göre daha olumlu bulunmuştur. Ölçek sonuçlarına göre öğretmenlerin meslektaşlarına ait mesleki etik ilkeleri benimseme durumlarına yönelik görüşleri arasında anlamlı istatistiksel farklılık bulunmuştur. Buna göre öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma davranışlarının ölçülebilmesi için dış gözleme yani meslektaşlarının, velilerin ya da öğrencilerin değerlendirmelerine ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmıştır.

Duran (2014) tarafından yapılan “Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki etik davranışları algılama düzeylerinin ve etik ikilemleri çözümlenmelerinin incelenmesi” adlı çalışma, okul öncesi öğretmenlerinin mesleki etik davranışları algılama düzeylerini belirlemeyi ve etik ikilemler karşısında üretecekleri çözümleri tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmada çalışma grubu, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Ankara Merkez 8 ilçede (Çankaya, Yenimahalle, Etimesgut, Keçiören, Sincan, Mamak, Altındağ ve Gölbaşı) görev yapan 205 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Demografik bilgiler, araştırmacının hazırladığı 6 sorudan oluşan "Kişisel Bilgi Formu" ile belirlenmiştir. Araştırmadaki nicel veriler için, Sakin (2007, 239) tarafından geliştirilen, "Okul Öncesi Öğretmeninin Etik Davranışları Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda öğretmenlerin etik algıları yüksek olanlara üst grup, düşük olanlara alt grup olarak ismi verilmiştir. Üst grupta yer alan öğretmenlerden (%27, 55 öğretmen) 8 öğretmen ve alt grupta yer alan öğretmenlerden (%27, 55 öğretmen) 8 öğretmen olmak üzere toplam 16 öğretmene "Etik İkilemler Senaryolar Formu" verilerek bireysel görüşme yapılmıştır. "Etik İkilemler Senaryolar Formu" na ait sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda, öğretmenlik mesleği icra ederken karşılaşılabilecek ikilem durumlarından beş senaryo oluşturulmuştur. Öğretmenlerin verdiği cevapların nitel analizi yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, okul öncesi öğretmenlerinin etik davranışlara ait algı düzeyleri yüksek olarak belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin algı düzeyleri yaşa ve mesleki kıdeme göre değişmemiştir. Ancak, mezun oldukları bölüme, yüksek lisans eğitimi yapmalarına ve çalıştıkları kuruma göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin etik davranış algılarına göre, en yüksek puanı "Dürüstlük ve Yardımseverlik" boyutu alırken, en düşük puanı "Demokrasi ve Eşitlik" boyutu almıştır.

Şen (2014) tarafından Öğretmenlere Göre Eğitim Denetmenlerinin Mesleki Etik İlkelerine Uyma Düzeylerini belirlemeye dayalı çalışma, 2013-2014 eğitim öğretim yılında İzmir'e bağlı Ödemiş ilçesinde, ilçe merkezinde bulunan resmi ilkokul (10) ve ortaokullarda (8) görev yapan 390 öğretmenin görüşlerine dayandırılmaktadır. Araştırma verilerinin toplanması için "İlköğretim Denetmenlerinin Uymaları Beklenen Etik İlkeler Anketi" kullanılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlardan bazıları şunlardır: (1) Öğretmenler, eğitim denetmenlerinin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerini, hem anket genelinde hem de anketin "davranış" ve "rol" boyutlarında "genellikle gözlüyorum" şeklinde değerlendirmiştir. (2) Öğretmenlerin cinsiyet, yaş ve eğitim durumlarına göre, anket genelinde ve "davranış" boyutunda, eğitim denetmenlerinin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. (3) Öğretmenlerin kıdem ve branşlarına göre ise, anket genelinde ve "davranış" boyutunda, denetmenlerin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmüştür. (4) Öğretmenlerin cinsiyet, yaş, kıdem, eğitim durumu ve branş değişkenlerine göre, anketin "rol" boyutunda, eğitim denetmenlerinin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. (5) Öğretmenlerin çalıştıkları okula göre, eğitim denetmenlerinin mesleki

etik ilkelere uyma düzeylerinde, anket genelinde ve anketin “rol” boyutunda anlamlı bir farklılık görülürken; “davranış” boyutunda anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Sakar’ın (2015) yaptığı tez çalışmasında amaç; aday öğretmenlerin eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkelerin bağımsız değişkenlere (cinsiyeti, bölümü, sınıfı, gelir durumu ve annenin ve babanın öğrenim durumu) göre farklı olup olmadığını tespit etmek, bununla beraber aday öğretmenlerin eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Örnekleme 560 öğretmen adayı bulunmaktadır. Veriler toplanırken araştırmacının geliştirdiği “Kişisel Bilgi Formu” ile Özelçi (2012) tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” ve Manolova (2011) tarafından geliştirilen “Mesleki Etik İlkeler Ölçeği”nden faydalanılmıştır. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeleri arasındaki ilişkiye bakılacak olursa pozitif yönde, düşük düzeyde, anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğretmen adaylarının algıladıkları meslek etik ilkeleri; cinsiyet değişkenine göre, kız öğretmen adayları lehinde anlamlı farklılık göstermektedir. Sınıf düzeyine, öğrenim gördükleri bölümlere ve anne eğitim durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Ailenin maddi durumuna göre, orta gelir seviyesine sahip aileler lehine anlamlı yönde farklılık tespit edilmiştir. Babanın öğrenimine göre, öğrenim durumu ortaokul ve lise olanların lisans olanlara göre anlamlı bir fark gösterdiği belirlenmiştir. Annenin öğrenim durumuna göre öğretmen adaylarının algılarında anlamlı olarak farklılık bulunmadığı sonucu elde edilmiştir.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurt içi araştırmaların yanında yurt dışında yapılmış konu ile ilgili araştırmalar da bulunmaktadır. Bu araştırmalardan bazıları hakkında aşağıda bilgiler verilmiştir.

Freeman (1996) tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin mesleki etik eğitimine ilişkin araştırma yapılmıştır. İki bölümden oluşan araştırmanın ilk bölümünde okul öncesi öğretmenlerinin NAEYC kodlarına uyma düzeyleri araştırılmıştır. NAEYC (National Association for the Education of Young

Children) kodları, 1989 yılında oluşturulmuş etik kodlardır. Öğretmenlere, meslek etiğinin bir amaç olup olmadığı ve programda etiğin yerinin ne olduğuna dair sorular sorulmuştur. Öğretmenlerin %80 ninden fazlası mesleki etiğin bir amaç olduğunu ancak etiğin programda yeterince yer bulmadığını söylemişlerdir. Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmacı tarafından, meslek etiği eğitiminde örnek olayların olduğu bir program geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, öğretmenlerin etik konulara yönelik hassasiyetlerinin ve mesleğe yönelik etik farkındalıklarının arttığı bulunmuştur.

Melo (2003) tarafından yapılan çalışmada, tecrübesiz öğretmenlerin yaşadığı etik çatışmalar ve ahlâki eylemler incelenmiştir. Bu ikilem ve çatışmalarda, öğretmenlerin, eğitimi ne ölçüde ahlâki bir çaba olarak gördükleri, günlük hayatlarında ahlâki değerleri ne ölçüde önemsedikleri, etik kararlar verirken kriter aldıkları felsefeyi tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma örneklemini, Britanya Kolombiyası, Vancouver adasında Büyükşehir Viktoria Okulu Bölgesi'nde görev yapan 48 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma verileri açık uçlu ve kapalı uçlu soruların bulunduğu bir anket yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonunda deneyimsiz öğretmenlerin, eğitimi ahlâki bir çaba olarak algıladıkları; günlük yaşamlarında ahlâki değerleri önemsedikleri ve bu değerlerini sınıfta rahatlıkla dile getirdikleri; etik çatışmaları, meslektaşları, yöneticileri veya velileri ile değil de öğrencileri ile deneyimleri sonucunda yaşadıkları ve etik kararlar alırken felsefi kriter olarak Pragmatizmi seçtikleri tespit edilmiştir.

Maher (2004) tarafından yapılan çalışmada, Kuzey Caroline Üniversitesi'nde eğitim gören öğretmen adaylarının etik duyarlılıkları, etik yargıları, etik eylemleri ve etik kimlikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın örneklemini öğretmenlik programlarında zorunlu olarak okutulan bir ders olan ECI 205 dersini okuyan 40 öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilere Sorun Tanımlama testi, Irksal Etik Duyarlılık testi ve Flanders Etkileşim Analizi uygulanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının etik duyarlılıkları ile öğrenciye olan saygılarının artması, farklı ırk ve cinsiyetlere karşı kişisel sorumluluklarının farkındalıkları ve bunun öğretimdeki yansımaları doğru orantılı bir şekilde artmakta veya azalmaktadır. Bu halde, etik duyarlılık arttıkça etik davranışların da arttığı sonucu elde edilmiştir.

Adebayo (2005) 'in yaptığı çalışmada Nijerya' da görev yapan 163 polis memurunun meslek etiğine karşı tutumlarının cinsiyet ve yaşa göre değişip değişmediği

belirlenmeye çalışılmıştır. Veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, kadın polis memurlarının erkek polis memurlarına göre daha çok etik davranışlar sergiledikleri, yaşlı polis memurlarının da genç polis memurlarına etik kurallara daha çok riayet ettikleri belirlenmiştir. Ancak araştırmada yaş ve cinsiyet faktörleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Chanazanagh ve Nejat (2010) tarafından yapılan çalışmada Kuzey İran Rasht'ta çalışan 400 öğretmenin meslek etiği ve kişisel değerleri arasındaki ilişki Weber'in teorisine göre incelenmiştir. Öğretmenlerden anket aracılığıyla toplanan verilere göre, öğretmenlerin büyük çoğunluğu muhafazakâr bir eğilime ve muhafazakâr değerlere sahiptir. Kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha yenilikçidir. Öğretmenlerin sahip oldukları değerler ve meslek etiği anlayışları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Mahdavi (2010) tarafından yapılan çalışmada, İşletme Bölümü öğrencilerine elektornik ortamda bir anket uygulanarak, öğrencilerin Meslek Etiği dersine ait algıları belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini 141'i erkek, 110'u kız olmak üzere 251 İşletme Bölümü öğrencisi / mezun öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma, Özel Amerikan Üniversitesi İşletme Ve Yönetim programı öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; öğrenciler, üniversitede aldıkları etik derslerinin üniversite sonrası hayatlarında karşılaştıkları etik sorunlarda, farkındalık sahibi oldukları, üzerinde tartışabildikleri ve çözümler ürettiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler, etik derslerinin uygulamalı olarak yapılmasının etik öğretiminde daha yararlı olduğunu belirtmişlerdir, ancak erkek öğrencilerin büyük çoğunluğu, kız öğrencilere göre, etik eğitiminin teorik olarak verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Erkek ve kız öğrenciler, etik derslerini etik ikilemlerde kaldıklarında kullandıklarını belirtmişlerdir.

Boon (2011) tarafından yapılan çalışmada, Avusturalya Üniversitesi, lisans programlarında verilen etik eğitime ait algılar incelenmiştir. Araştırmanın evreni, 7 lisans öğrencisi, 3 lisanstan yeni mezun olmuş ve 11 Queensland kamu iköğretim okullarında ve ortaöğretim okullarında çalışan öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada verilere, odak grup çalışması, bireysel görüşme ve anket aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırma sonunda elde edilen verilere göre, lisans programlarında etik dersi yalnızca Sağlık ve Beden Eğitimi alanlarında seçmeli olarak 1. ve 2. Yıl öğretilmektedir. Bu halde lisans programlarında etik

eğitimi eksikliği sonucuna varılmıştır. Araştırmaya katılanlar etiğin tanımı olarak, doğru ve yanlışın ne olduğu ve toplumda kabul gören davranışlar olarak tanımlamışlardır.

Farahani (2013) tarafından Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin, fakültelerindeki öğretim elemanlarının meslek etiği algıları üzerine bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada mühendislik öğrencilerine meslek ahlakı ile ilgili anket soruları yöneltildiğinde, alınan cevaplara göre mesleki etiğin en önemli bileşenlerinin; öğrencilere güvenme ve onlara saygı duyma, öğrencilerin güvenliğinin sağlanması, öğrencilerin öğretim üyeleriyle rahatlıkla iletişime geçebilmeleri, öğretim üyelerinin öğrencilere yönelik onur kırıcı şakalar yapmaması ve üniversite imkânlarını kendi çıkarları doğrultularında kullanmamaları gibi etik kavramların oluştuğu sonucuna varılmıştır.

Alimorad (2014) tarafından yapılan çalışmada, İran'ın Şiraz kentinde görev yapan ve hizmet içi eğitime katılan, 28'i bayan 21'i erkek 49 İngilizce öğretmenin etik çatışmalarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada kritik olay tekniği kullanılmıştır. Öğretmenlere açık uçlu soru yöneltilmiş ve bu soruya cevap verirken tecrübelerinden birini hikâyeleştirerek yazmaları istenmiştir. Araştırmadaki veriler; kurumsal gereksinimler, öğrencilerin ihtiyaçları, öğretmenlerin ihtiyaçları, veli ihtiyaçları, temel değerler, meslektaş desteği, dayatılan otorite talepleri olmak üzere yedi başlıkta toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlerin çoğu, bilgilerinin değersiz görülmemesini istemekte; sosyal ve mesleki konularının güvende olması adına öğrencileri, geçirmeyi düşündükleri belirtmektedirler. Öğretmenler, öğrenci başarısına göre okulların ve öğretmenlerin değerlendirilmesinin sorun olduğunu; öğrenci başarısını etkileyen tek faktörün öğretmen olarak görülmesinin, öğretmenin itibarını zedelediği görüşlerini belirtmişlerdir.

Ngang ve Chan'ın (2015) 31 okul yöneticisi ve 250 yeni atanan öğretmen üzerinde yaptığı bir çalışmada okul yöneticilerine ve öğretmenlere ahlak ve meslek etiğiyle ilgili sorular yöneltilmişler ve sonuçları iki ayrı pencereden değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Anketteki sorular iletişimsel beceri, eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri, takım çalışması becerisi, yaşam boyu öğrenme ve bilgi yönetimi, girişimcilik becerisi, etik, ahlaki ve profesyonel beceri ve liderlik ile ilgili olup elde edilen veriler okul yöneticileri için ahlak ve meslek etiğinin yeni atanan öğretmenlere göre daha önemli olduğu yönündedir.

2.2.3. Araştırmaların Genel Değerlendirilmesi

Yukarıda bahsedilen yurtiçi ve yurt dışındaki araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde, araştırmacıların benzer ölçekler kullanarak meslek etiği, öğretmenlik meslek etiği ve eğitim-öğretimde meslek etiği değişkenlerine göre ortak bulgular elde ettiği görülmüştür.

Öğretmenlik meslek etiğine ait yurt içinde yapılan ilgili araştırmalarda ağırlıklı olarak; öğretmenlerin etik davranışları, etik dışı davranışların neler olduğu ve bu davranışlara iten nedenler, etik ikilemler, öğrencilerin sahip oldukları etik düşünme düzeyleri ve öğretmenlerin mesleki etik ilkelere uyma konusunda düşüncelerinin neler olduğu ve Meslek Etiği dersinin programdaki yeri ile ilgili konulara değinilmiştir. Araştırmalarda örnekleme; öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, akademisyenler ve öğretmen adayları oluşturmuştur. Araştırmalarda model olarak çoğunlukla nicel yöntemler tercih edilmiş, az da olsa nitel yöntemler kullanılmıştır. Araştırmalarda; katılımcıların sınıfları, cinsiyetleri, yaşadıkları yerler, anne-babalarının eğitim durumları ve ailenin ekonomik durumu gibi değişkenlere göre meslek etiğine ait bulgular elde edilmiştir. Gözütok (1999), öğretmenlere, meslek etiğine ait bilgilerin, hizmet öncesi ve hizmet içinde verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Aynı şekilde Özbek (2003), Örenel (2005) ve Kepenek (2008) eğitim fakültesinde Meslek Etiği dersinin zorunlu olması gerektiğini vurgulamıştır. Dayanç (2007), Pelit ve Güçer (2006) ve Obuz (2009), etik ikilemlere verilen cevapların ve etik dışı olarak tanımlanan cevapların, katılımcıların sınıf düzeyleri ile ilişkili olduklarını belirtmişlerdir. Manolova (2011), Türkiye ve Moldova' daki öğretmenlerin etik ilkelere uyma düzeylerine ilişkin yaptığı çalışmada, cinsiyet ve branş açısından anlamlı farklılıklar bulurken, Örenel (2005), araştırmasında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Aręa (2012) ve İnce (2014) tarafından yapılan çalışmalarda öğretmenlerin etik kurallara uyma düzeyleri ile çalıştıkları öğretim kurumlarının kademeleri arasında bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Temel (2013), meslek etiğinin standartlaşması (ismi, zorunlu / seçmeli oluşu, verileceği yıl ve süre) konusunda bir çalışma yapmıştır.

Öğretmenlik meslek etiğine ait yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışmalar etik eğitimi, mesleki etik, etik normlar, etik ikilemler, etik duyarlılık, Meslek Etiği dersinin programdaki yeri ve öğrenci algısına göre etik davranışların neler olduğu ile alakalıdır. Çalışmalarda örnekleme; görevdeki öğretmenler, öğretmen adayları, üniversitede

alışan akademisyenler ve okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. alışmalar büyük oranda nicel olmakla beraber nitel çalışmalara da rastlanmaktadır.

Freeman (1996) ve Boon (2011) Meslek Etiği dersinin programdaki yeri ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. Boon (2011) bu dersin verilmesi konusunda eksiklik olduğunu belirtmiştir. Melo (2003) ve Alimorad (2014) ğretmenlerin etik ikilemlerini incelemişlerdir. Melo' nun (2003) bulgularına göre, öğretmenler etik ikilemler karşısında felsefi kriter olarak Pragmatizm'i kullanmışlardır. Maher (2004) ve Mahdavi (2010), sahip oldukları değerler, etik duyarlılıkları ve mesleki etik davranışlarına ilişkin araştırmalar yapmışlardır. Farahani (2013), etik davranışların neler olduğunu araştırırken, Ngang ve Chan (2015), ğretmenlik meslek etiği anlayışının tecrübeli ve deneyimsiz öğretmenlere göre değişip değişmediğini araştırmıştır. Meslek etiğinin, deneyimli öğretmenler için daha çok önem arz ettiği sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuç olarak, öğretmenlerin mesleki etik davranışlarının diğer değişkenlerle ilişkisini alan çalışmalardaki bulgular ile bu araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak, öğretmenlik meslek etiğinin öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, meslektaşlar ve veliler ile doğrudan bir ilişki içinde olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmamızın, ğretmenlerin mesleki etik ilkelere uymaları konusunda kendi kendilerini değerlendirmelerinden ziyade, bu davranışlara hangi düzeyde uyduklarının ğrenci gözüyle değerlendirilmesi yönünde literatüre katkısının olacağı düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda genel olarak tüm branşlarda veya okul öncesi branşında çalışılmıştır. Araştırmamızı Türkçe branşı üzerinden yürütmemiz, bu konudaki açığın kapatılmasına yarar sağlama amacındadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, alt amaçlar, araştırmanın yöntemi çalışma alanı, çalışma grubu, araştırmanın aşamaları, veri toplama araçları ve verilerin çözümlenmesine ilişkin açıklayıcı bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın genel amacı ‘Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi’ dir. Araştırmada, öğrenci algısına göre, Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerinin, öğrencilerin cinsiyeti, sınıf seviyesi ve okula göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada mevcut durumu ortaya koyabilmek için, istatiki analizler ve betimsel analiz yöntemi birlikte kullanılmıştır. Bu durumda araştırmanın modeli nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma desendir (Creswell, 2013, Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Araştırmalarda, nicel yöntemde, durumun tam olarak anlaşılabilmesi, nitel yöntemde ön yargıların olabilme durumu, bu iki yöntemin tek başlarına kullanılmalarında eleştiriye neden olmuştur. Genellikle tekil olarak nicel veya nitel araştırma yöntemlerinin cevap bulamadığı araştırma sorularına cevap bulabilmek için karma yöntemlerden faydalanılır (Fırat, Yurdakul ve Ersoy, 2014, 67). Karma desenlerden biri olan açıklayıcı desenlerde (Explanatory Design) , araştırmacı önce nicel verileri toplar, analiz eder ve ardından bu verilerini tamamlamak için nitel verilerini toplar (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Bu araştırmada da öncelikle nicel veriler toplanmış, analiz edilmiş daha sonra, nicel verilere bağlı olarak nitel veriler toplanmıştır. Bu nedenle araştırmanın deseni karma desenlerden açıklayıcı desendir. Etik ve öğretmenlik meslek etiği konusu, kapsamı geniş bir konu olduğu için bu tür çalışmalarda nicel araştırmaların, nitel araştırma yöntemleriyle de desteklenmesi faydalı olacaktır.

3.2. Evren - Örneklem

Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Bartın ili Merkez ilçede okuyan 2650 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada nicel ve nitel verileri toplamak için iki ayrı örneklem belirlenmiştir.

3.2.1. Nicel Veriler İçin Örneklem

Araştırmanın nicel verileri için örnekleme, 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında Bartın ili Merkez ilçede bulunan 10 ortaokulun (Toki Ortaokulu, Gazi Ortaokulu, Hendekyanı Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Merkez İmam-Hatip Ortaokulu, İMKB Ortaokulu, Necip Fazıl Kısakürek Ortaokulu, Fatih Ortaokulu, Ertuğrul Gazi Ortaokulu, Kocareis İmam-Hatip Ortaokulu) 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 1650 öğrenci oluşturmaktadır. Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan gerekli izinler doğrultusunda ve gönüllülük esasına dayanarak, 1650 öğrenciye anket dağıtılmış ancak dönüş olmaması ve veri kaybı gibi sebeplerden 1181 (% 71.57) anket geri dönmüştür ve bu 1181 öğrenci araştırmanın nicel verileri için örneklem grubunu oluşturmuşlardır.

Araştırmaya katılan 1181 ortaokul öğrencisinin % 55'i kız (n=621), % 45'i erkektir (n=560). Öğrencilerin % 51' i, 7.sınıfta (n= 597); % 49' u, 8.sınıfta (n= 584) öğrenim görmektedir. Çalışma grubunun cinsiyet, okul ve sınıf seviyesi değişkenlerine göre frekans dağılımları ise şu şekildedir:

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf Seviyesi Ve Okudukları Okula Göre Yüzde Ve Frekans Dağılımları

		f	%
Cinsiyet	Kız	621	54.5
	Erkek	560	45.5
Sınıf Seviyesi	7	597	50.55
	8	584	49.45
Okul Türü	Toki Ortaokulu	169	14.31
	Gazi Ortaokulu	166	14.05
	Hendekyanı Ortaokulu	147	12.45
	Cumhuriyet Ortaokulu	129	10.92
	Merkez İmam-Hatip Ortaokulu	129	10.92
	İMKB Ortaokulu	182	15.42
	Necip Fazıl Kısakürek Ortaokulu	47	3.98
	Fatih Ortaokulu	103	8.72
	Ertuğrul Gazi Ortaokulu	73	6.18
	Kocareis İmam-Hatip Ortaokulu	36	3.05
		1181	100.0

3.2.2. Nitel Veriler İçin Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel verileri, amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen kişilerle yapılan bireysel görüşmeler neticesinde elde edilmiştir. Amaçlı örnekleme, derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı doğrultusunda, bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013). Araştırmanın nitel verileri için örnekleme, bu 10 ortaokulun 7. ve 8. sınıfında okuyan 20 öğrenci oluşturmaktadır. Herbir ortaokuldan biri kız biri erkek olmak üzere toplam 2' şer öğrenci seçilmiştir. Nitel verilere ilişkin amaçlı örneklem, farklı demografik özelliklere sahip 10'u kız, 10'u erkek toplam 20 öğrenciden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada alt amaçları test etmek amacıyla, Gündüz ve Coşkun (2012) tarafından geliştirilen “Öğrencilerin Algılarına Göre, Öğretmenlerin Mesleki Etik Kurallarına Uyma Düzeyleri Ölçeği” ve bu ölçeğe bağlı kalınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış form kullanılmıştır.

“Öğrencilerin Algılarına Göre, Öğretmenlerin Mesleki Etik Kurallarına Uyma Düzeyleri Ölçeği” ne ait iç tutarlılık katsayısı 0.95, test tekrar test korelasyon katsayısı 0.88 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin bu araştırmanın verileri üzerindeki Cronbach Alfa değerine bakılmış ve bu değer 0.96 bulunmuştur. Davranış bilimleri alanlarında kişilerle ilgili içsel faktörler ölçülmeye ve psikolojik durumlar ortaya çıkarılmaya çalışıldığından, kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik ve geçerlilik sağlanması son derece önemlidir (Tezbaşaran, 1997, 49). Ölçek, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre 30 madde ve iki boyuttan oluşmuştur. Bu değerlere göre ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu söylenebilir.

Ölçeğe bağlı kalınarak hazırlanan nitel sorular; Mesleki Sorumluluk boyutuna bağlı olarak dört adet, Mesleki Yeterlilik boyutuna bağlı olarak dört adet olacak şekilde hazırlanmıştır. Öğrencilere toplam sekiz adet soru yöneltilmiştir. Sorularda, öğrencilere yardımcı olmak amacıyla kısa, açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Öğrencilerin Algılarına Göre, Öğretmenlerin Mesleki Etik Kurallarına Uyma Düzeyleri Ölçeği

Öğrencilerin algılarına göre, öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılan ölçektir. Gündüz ve Coşkun (2012) tarafından geliştirilen ölçek 30 maddeden ve iki boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan ilk alt boyut 19 maddeden oluşan ‘Mesleki Sorumluluk’ boyutudur. İkinci alt boyut ise 11 maddeden oluşan ‘Mesleki Yeterlilik’ alt boyutudur. Ölçekte, 1: Hiç (1.00-1.80); 2: Az (1.81-2.60); 3: Orta (2.61-3.40); 4: Çok (3.41-4.20); 5: Pek çok (4.21-5.00) şeklinde likert tipi 5’li derecelendirilmiş 30 madde bulunmaktadır.

Ölçeğin yapı geçerliği için faktör ve madde analizi sonuçları, faktör yükleri, her bir madde için madde toplam korelasyonları Tablo 4’ te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği Maddelerinin Faktör Yükleri

MADDELER	FAKTÖRLER	
	1. Faktör Yüğü	2. Faktör Yüğü
1. Öğretmenlerimiz hepimize eşit davranırlar.	,76	,20
3. Öğretmenlerimiz, bizlere karşı adaletli davranırlar.	,72	,25
20. Öğretmenlerimiz bize karşı sevecen davranırlar.	,68	,41
29. Öğretmenlerimiz hata yaptığında bizden özür dilerler.	,65	,22
22. Öğretmenlerimiz bizi mutlu etmek için elinden geleni yaparlar	,65	,43
23. Öğretmenlerimiz kendimizi ifade etmemize fırsat verirler.	,65	,44
19. Öğretmenlerimiz bize karşı kibar davranırlar.	,64	,44
26. Öğretmenlerimiz isteklerimizi bastırma yerine bizi anlamaya çalışırlar.	,64	,38
13. Öğretmenlerimiz bizimle yeterince ilgilenirler.	,62	,42
24. Öğretmenlerimiz bizim hata yapabileceğimizi kabul ederler.	,61	,29

28. Öğretmenlerimiz haklı olduğumuz durumlarda bizi desteklerler.	,59	,41
17. Öğretmenlerimiz dersi büyük bir zevkle işlerler.	,58	,49
5. Öğretmenlerimiz hoşgörülüdürler.	,56	,49
2. Öğretmenlerimiz bizi olduğumuz gibi kabul ederler.	,56	,32
18. Öğretmenlerimiz dersi amacına uygun olarak işler.	,52	,51
4. Öğretmenlerimiz bizlere eşit söz hakkı verirler.	,48	,31
27. Öğretmenlerimiz bizi değil davranışlarımızı eleştirirler.	,45	,25
12. Öğretmenlerimiz, okul araç gereçlerini tasarruflu kullanırlar.	,19	,67
11. Öğretmenlerimiz, bizlere sağlıklı ve güvenli bir ortam sağlarlar.	,31	,67
15. Öğretmenlerimiz mesleğini severek yapmaktadırlar.	,26	,65
10. Öğretmenlerimiz belirlenen sınıf kurallarına uygun davranırlar.	,41	,61
7. Her konuda öğretmenlerimize güvenimiz.	,41	,60
16. Öğretmenlerimiz vaktinde derse girerler.	,33	,54
8. Öğretmenlerimiz bize hep doğruları söylerler.	,40	,53
14. Öğretmenlerimiz çeşitli ihtiyaçlarımızı karşılamaya çalışırlar.	,42	,51
25. Öğretmenlerimiz bize ismimizle hitap ederler.	,18	,51
9. Öğretmenlerimiz sır tutarlar.	,26	,47
6. Öğretmenlerimiz sabırlıdırlar.	,40	,46
Faktörün Açıkladığı Varyans % 50,29		

Kaynak: Gündüz ve Coşkun, Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği, 2012

Büyüköztürk'e (2010) göre, maddenin bir faktörde yer alabilmesi için o faktördeki yük değerinin. 30'un üstünde olması gerekmektedir. Tablo 4'te 30 maddenin yer aldığı faktördeki faktör yükleri verilmiştir. Ölçekteki tüm maddelerin faktör yükleri .30' un üzerindedir.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulama Süreci

1. Çalışmada kullanılacak olan veri toplama araçları belirlenmiştir.
2. Ölçeklerin uygulanması için ilgili makamdan izin alınmıştır. İzin belgesi Ek- 1' de verilmiştir.
3. Ölçeğin kullanılabilmesi için ölçek geliştiricilerden izin alınmıştır. İzin belgesi Ek- 4' te verilmiştir.
4. Araştırmada nitel verileri toplanmak üzere araştırmaya katılmayı kabul eden 20 öğrenciyle, 15-20 dakika süren bireysel görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde, ölçeğe bağlı kalınarak hazırlanan nitel sorular öğrencilere yöneltilmiştir. Görüşmenin seyrine göre öğrencilere kısa, yönlendirici sorular sorulmuştur. Görüşmeler hem ses kayıtları hem de notlar tutularak kayıt altına alınmış ve analizi yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği' çalışma grubunda bulunan 1181 öğrenciye uygulanmış, elde edilen veriler SPSS 22 (IBM Statistics 24.0 Fix Pack) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Büyüköztürk (2007) ve Demirgil'e (2006) göre iki ilişkisiz örneklemin ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakmada "bağımsız örneklem t testi" den faydalanılabileceğini vurgulamaktadır. Diğer taraftan okula değişkeni açısından örnekleme yer alan grupların arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bu analizler sonunda belirlenen farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için grupların arasındaki .05' ten küçük görüş farklılıklarını belirleyen LSD testine başvurulmuştur.

Analizlerde gruplar arasındaki farkın anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmektedir. Bağımlı değişkenler arasında korelasyonu belirleyebilmek için Pearson korelasyon katsayısı dikkate alınmıştır ve basit korelasyon tekniği kullanılmıştır. Korelasyon, iki değişkenin birbiriyle ilişkisine ait düzeyi, miktarı ve yönünü açıklar (Büyüköztürk, 2007). Pearson korelasyon katsayısı olan r değerlerine ait yorumlar şöyledir: $r = .00-.25$ çok zayıf, $r = .26-.49$ zayıf, $r = .50-.69$ orta, $r = .70-.89$ yüksek, $r = .90-1.00$ çok yüksek düzeyde ilişki bulunmaktadır (Sungur, 2006).

Araştırmanın nitel verilerinin analizinde, nitel araştırma tekniklerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilen verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analizi türüdür. Bu analiz türünde, araştırmacı görüştüğü bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtabilmek için doğrudan alıntılara sıklıkla yer verebilmektedir. Bu analizde temel amaç, elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde aktarılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Levene's testine göre sınanmış ve mesleki etik (genel) verilerinde ($F=13.657$, $p=0.000$), mesleki sorumluluk verilerinde ($F=10.000$, $p=0.002$), mesleki yeterlilik verilerinde ($F=17.754$, $p=0.000$) normal dağılıma uygun olduğu görülmüştür.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın alt amaçlarının test edilmesi sonucunda, Türkçe Öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerine ilişkin algıları belirlemek için önce genel olarak, sonra Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeğinin alt boyutları olan mesleki sorumluluk ve mesleki yeterliliklerine ilişkin durumları; cinsiyet, sınıf düzeyi ve okula göre istatistiksel olarak işlenmiş olup elde edilen bulgulara ve betimsel analizi yapılmış nitel bulgulara dayalı yorumlar aşağıda verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Alt Amaç 1. Öğrencilerin demografik açıdan cinsiyet, okul ve sınıf seviyesi faktörlerine göre Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 5. Öğrencilerin Demografik Açıdan Cinsiyet Faktörüne Göre Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik (Genel) Davranışlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std.Sapma	Sd	t	p
Mes.Etik	Kız	621	4.12	0.71	1179	4.564*	0.000
	Erkek	560	3.92	0.81			

*p<0.05

Ortaokul öğrencilerinin demografik açıdan cinsiyet faktörüne göre, Türkçe Öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerine ilişkin algılarında, istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür ($t = 4.564$, $p < 0.05$). Kız öğrenci ($\bar{x} = 4.12$) ve erkek öğrenci ($\bar{x} = 3.92$) grubu Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlara uyma düzeylerine ilişkin görüşlerinde “çok” düzeyinde yoğunlaşmışlardır. Ancak kız öğrenciler erkek öğrencilere göre Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik kurallara daha çok uyduklarını belirtmişlerdir.

Ortaokul öğrencilerinin demografik açıdan öğrenim gördükleri okula göre Türkçe Öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerine yönelik ANOVA testi sonuçları ise tablo 6’te verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Demografik Açıdan Okul Faktörüne Göre Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin ANOVA Sonuçları.

		Kareler		Kareler		
		Toplamı	Sd	Ortalaması	F	p
Mesleki Etik	Gruplar arası	34,065	9	3,785	6,765*	,000 (1-2,1-6,1-8,2-3,3-6) **
	Gruplar içi	655,158	1171	,559		
	Toplam	689,123	1180			

*p<0,05

** 1. Hendekyanı Ortaokulu, 2. Cumhuriyet Ortaokulu, 3. Gazi Ortaokulu, 4. Anadolu İmam Hatip Ortaokulu, 5. Ertuğrul Gazi Ortaokulu, 6. İMKB Ortaokulu, 7. Toki Ortaokulu, 8. Fatih Ortaokulu 9. Necip Fazıl Kısakürek Ortaokulu, 10. Kocareis İmam Hatip Ortaokulu

Öğrencilerin okul değişkenine göre Türkçe Öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerine ilişkin istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=6,765, p<0.05).

Tablo 7. Öğrencilerin Öğretmenlerinin Mesleki Etik Kurallara Uyma Düzeylerine Ait Görüşlerinin Okul Değişkenine Göre Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

		Okul	\bar{X}	Ss
Mesleki Etik		A Ortaokulu	3.78	0.72
		B Ortaokulu	4.20	0.71
		C Ortaokulu	3.80	0.92
		D Ortaokulu	4.09	0.77
		E Ortaokulu	3.90	0.65
		F Ortaokulu	4.17	0.72
		G Ortaokulu	3.95	0.82
		H Ortaokulu	4.17	0.61
		K Ortaokulu	4.28	0.43
		L Ortaokulu	4.25	0.53

Yapılan Scheffe testi sonucunda; elde edilen verilerin aritmetik ortalamalarının yorumlanmasında puan aralıkları 0-0.80 (hiç uymuyor), 0.81-1.60 (çok az uyuyor), 1.61-2.40 (biraz uyuyor), 2.41-3.20 (oldukça uyuyor), 3.21-4.00 (tamamen uyuyor) şeklinde kullanılmıştır. Bu bağlamda, öğrencilerin öğrenim gördükleri okula göre Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerine ilişkin aritmetik ortalamalarına bakıldığında olumlu bir tutuma sahip oldukları ifade edilebilir.

Öğrencilerin; A Ortaokulu ile B Ortaokulu öğrencileri arasında, B Ortaokulu lehinde; A Ortaokulu ile H Ortaokulu öğrencileri arasında, H Ortaokulu lehinde; A Ortaokulu ile F Ortaokulu arasında, F Ortaokulu lehinde; B Ortaokulu ile C Ortaokulu arasında, B Ortaokulu lehinde ve C Ortaokulu ile F Ortaokulu arasında, F Ortaokulu lehinde anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Ancak diğer okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin öğretmenlerinin mesleki etik davranışlara ilişkin algılarında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri okula göre öğretmenlerinin mesleki etik davranışlara ilişkin algılarında olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerin demografik açıdan sınıf seviyesine göre Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerine yönelik t- testi sonuçları ise Tablo 6' da verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Demografik Açıdan Sınıf Seviyesi Faktörüne Göre Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Kurallara Uyma Düzeylerine İlişkin T-Testi Sonuçları.

	Sınıf	N	Ortalama	Std.Sapma	Sd	t	p
Mes. Etik	7.	597	4.05	0.77	1179	1.353	0.000
	8.	584	3.99	0.77			

*p>0.05

Ortaokul öğrencilerinin demografik açıdan sınıf seviyesi faktörüne göre, Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerine ilişkin algılarında, istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (t=1.353, p >0.05).

4.2. İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Alt Amaç 2. Mesleki sorumluluk açısından Türkçe öğretmenlerinin etik değerlere uyma düzeyi nedir?

Tablo 9. Öğrencilerin Demografik Açıdan Mesleki Sorumluluk Faktörüne Göre Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std.Sapma	Sd	t	p
Mes.Sor.	Kız	621	4.15	0.71	1179	4.446*	0.000
	Erkek	560	3.95	0.80			

*p<0.05

Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerine ilişkin algılarında, mesleki sorumluluk faktörüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüş ($t = 4.46$, $p < 0.05$), Kız öğrencilerin ($\bar{x} = 4.15$) ve erkek öğrencilerin ($\bar{x} = 3.95$) mesleki etik davranışları konusunda “çok” düzeyinde yoğunlaşmışlardır. Buna göre kız öğrenciler erkek öğrencilere göre Türkçe Öğretmenlerinin mesleki etik kurallara daha çok uydıklarını belirtmişlerdir.

4.3. Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Alt Amaç 3. Mesleki yeterlilik açısından Türkçe öğretmenlerinin etik değerlere uyma düzeyi nedir?

Tablo 10. Öğrencilerin Demografik Açıdan Mesleki Yeterlilik Faktörüne Göre Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std.Sapma	Sd	t	p
Mes.Yet.	Kız	621	4.07	0.77	1179	4.310*	0.000
	Erkek	560	3.86	0.91			

* $p < 0.05$

Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeylerine ilişkin algılarında, mesleki yeterlilik faktörüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüş ($t = 4.310$, $p < 0.05$), Kız öğrencilerin ($\bar{x} = 4.07$) ve erkek öğrencilerin ($\bar{x} = 3.86$) mesleki etik davranışları konusunda “çok” düzeyinde yoğunlaşmışlardır. Ancak kız öğrenciler erkek öğrencilere göre Türkçe Öğretmenlerinin mesleki etik kurallara daha çok uydıklarını belirtmişlerdir.

4.4. Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Alt Amaç 4. Mesleki sorumluluk ve mesleki yeterlik değişkenleri arasındaki ilişkinin düzeyi, yönü ve anlamlılık düzeyi nedir?

Öğrencilerin öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin korelasyon sonuçları ise Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlara İlişkin Korelasyonları

	01	02	03
01.Mesleki Etik (Genel)	1	,976*	,943*
02.Mesleki Sorumluluk		1	,848*
03.Mesleki Yeterlilik			1

* $p < 0.01$, $N = 1181$

Mesleki etik (genel), mesleki sorumluluk ve mesleki yeterlilik arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Öğretmenler, mesleki sorumluluklarına riayet ettikleri sürece mesleki yeterlilik becerileri de artmaktadır.

4.5. Araştırmanın Nitel Bulguları

Öğrenciler ile Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analiz yapılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlara uyduğu yönündedir. Sekiz adet sorudan oluşan nitel araştırma formunda Mesleki Sorumluluk Alt Boyutuna ait sorulara göre öğrenci cevapları şöyledir:

1- “Türkçe Öğretmeniniz derse nasıl girer? (Güleryüzlü, mutsuz, kızgın, sinirli vb.)

Açıklayınız.” sorusuna verilen cevaplar Tablo 12’ de gösterilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Mesleki Sorumluluk Boyutunun 1. Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

Türkçe Öğretmeniniz derse nasıl girer?	f (Kız)	f (Erkek)	f (7.sınıf)	f (8.sınıf)
Güleryüzlüdür	8	6	9	5
Mutsuz, sinirli ve kızgındır	2	4	2	4
Toplam	10	10	11	9

Tablo 12’ de görülebileceği gibi öğrenciler, Türkçe öğretmenlerinin derse girerken durumlarına ait görüşler bildirmişlerdir. Öğrencilerin 14’ ü öğretmenlerinin güler yüzlü, mutlu girdiklerini belirtmişlerdir. Ancak 6 öğrencinin, öğretmenleri için, “mutsuz” ve “kızgın” şeklinde tanımlamalar yaptıkları gözlenmiştir. Öğrenci cevaplarından bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Öğretmenimizin derse nasıl girdiği sınıfın o günkü haline göre değişiyor, eğer sınıfımız, derse hazır bir şekilde öğretmeni bekliyorsa veya öğrenciler kitap okuyorsa öğretmenimiz mutlu girer, değilse sinirli olur ve kızar. Ö4

Öğretmenimiz derse mutlu girer, genelde güleryüzlüdür. Ö2

Öğretmenimiz, derse girdiğinde bizi kitap okurken bulmak istiyor, eğer kitap okuyorsak mutlu oluyor; böyle bulmazsa sinirli oluyor. Ö15

Öğretmenim her zaman güleryüzlüdür. Ö19

2- “Türkçe Öğretmeniniz derse ne zaman girer? (zil çalar-çalmaz, birkaç dakika geçince vb.) Açıklayınız.” sorusuna verilen cevaplar Tablo 13’ de verilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Mesleki Sorumluluk Boyutunun 2. Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

Türkçe Öğretmeniniz derse ne zaman girer?	f (Kız)	f (Erkek)	f (7.sınıf)	f (8.sınıf)
Zil çalar-çalmaz	7	6	7	6
Birkaç dk. içinde	3	4	4	3
Toplam	10	10	11	9

Tablo 13’ de görülebileceği gibi öğrenciler, Türkçe öğretmenlerinin derse giriş zamanları ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Bu soruya cevap olarak öğrencilerden 13’ü, öğretmenlerinin, derse zil çalar-çalmaz girdiklerini, 7 tanesi ise öğretmenlerinin, öğretmen zili çaldıktan kısa bir süre sonra derse girdiklerini ifade etmişlerdir. Cevaba ait bazı örnekler şu şekildedir:

Türkçe Öğretmenimiz zil çaldıktan 1-2 dk. içinde derse girer. Ö3

Öğretmenimiz derse zil çalar çalmaz gelir. Ö1

3- “Türkçe Öğretmeniniz dersi nasıl işler? (zevkli, sıkıcı, eğlenceli vb). Açıklayınız.” Sorusuna verilen cevaplar Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilerin Mesleki Sorumluluk Boyutunun 3. Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

Türkçe Öğretmeniniz dersi nasıl işler?	f (Kız)	f (Erkek)	f (7.sınıf)	f (8.sınıf)
Zevkli	2	1	2	1
Sıkıcı	1	2	1	2
Bazen zevkli, bazen sıkıcı	7	7	8	6
Toplam	10	10	11	9

Tablo 14’ de görülebileceği gibi bu soruya, 3 öğrenci “zevkli”, 3 öğrenci “sıkıcı” ve 14 öğrenci “bazen sıkıcı bazen zevkli” şeklinde cevaplar vermişlerdir. Neye göre sıkıcı veya neye göre zevkli diye sorulduğunda işlenen konulara göre veya öğretmenin ders anlatım şekline göre değiştiği cevabını vermişlerdir. Soruya ilişkin bazı öğrencilerin cevapları aşağıda verilmiştir.

Bazen zevkli, bazen sıkıcı. Öğretmenimiz oturarak anlatırsa sıkıcı, ayakta anlatırsa eğlenceli geçiyor. Konuya göre değişiyor. Ö5

Öğretmenimiz dersi eğlenceli anlatır, eğlenceli olması için değişik örnekler verir. Ö9

Dersler sıkıcı geçiyor. Sınıftakiler konuşmazsa güzel işlenir. Ö4

4- “Türkçe öğretmeniniz derste farklı şeylerle uğraşır mı? Bunlar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 15’ da gösterilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Mesleki Sorumluluk Boyutunun 4. Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

Türkçe öğretmeniniz derste farklı şeylerle uğraşır mı?	f (Kız)	f (Erkek)	f (7.sınıf)	f (8.sınıf)
Nadiren telefonuna göz atar	2	2	3	1
Uğraşmaz.	9	7	8	8
Toplam	10	10	11	9

Tablo 15’ de görüleceği üzere, öğrencilerin 4 tanesi öğretmenlerinin nadiren telefonuna göz attıklarını ifade etmişlerdir. 17 öğrenci öğretmeninin herhangi bir şey ile uğraşmadığını belirtmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

Bazen telefonuna göz atar. Ö20

Farklı bir şey ile uğraşmaz. Ö18

Nitel araştırma formunda yer alan Mesleki Yeterlilik Alt Boyutuna ait sorulara göre;

- 5- “Türkçe öğretmeniniz derse girince ilk önce ne yapar? Örneğin; nerede kalmıştık, bu derste ne yapacaktık? gibi sorular sorar mı?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16. Öğrencilerin Mesleki Yeterlilik Boyutunun 1. Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

Türkçe öğretmeniniz derse girince nerede kalmıştık, bu derste ne yapacaktık? gibi sorular sorar mı?	f (Kız)	f (Erkek)	f (7.sınıf)	f (8.sınıf)
Sormaz	7	6	5	8
Bazen sorar	3	4	6	1
Toplam	10	10	11	9

Tablo 16’ da görüleceği üzere öğrenciler, öğretmenlerinin, derse girince nerede kaldığına dair sorular sorup sormamalarına ilişkin olarak 13’ ü bununla ilgili bir soru sorulmadığını belirtmişlerdir Öğrencilerden 7 ‘si “bazen sorar” şeklinde yanıt vermişlerdir. Soruya ilişkin öğrenci cevaplarından bazıları aşağıda verilmiştir.

Çok nadir de olsa, sorar. Ö6

Sormaz, nerede kaldığını bilir. Ö8

*Sormaz, çünkü derse elinde bir dosya ile gelir ve o dosyadan nerede kaldığımızı bulur.
Ö20*

- 6- “Türkçe öğretmeniniz sınıfta bir öğrenci hata yaptığında nasıl davranır?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 17’ de gösterilmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin Mesleki Yeterlilik Boyutunun 2. Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

Türkçe öğretmeniniz sınıfta bir öğrenci hata yaptığında nasıl davranır?	f (Kız)	f (Erkek)	f (7.sınıf)	f (8.sınıf)
Hatasını düzeltir, tekrar anlatır.	10	10	11	9
Toplam	10	10	11	9

Tablo 17’ de görüleceği üzere öğrenciler, öğretmenlerinin, bu gibi durumlarda kızmadığını, sakince düzeltmeler yaptığını, hatayı düzelterip, anlaşılmayan yeri tekrar anlattığını söylemişlerdir. Cevaplara ait bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Konuyu tekrar anlatır. Ö6

Öğretmenimiz sınıfa genel bir tekrar yapar, anlayıp anlamadığımızı sorar. Ö18

Anlayışlı davranır, kızmaz, tekrar anlatır. Ö11

- 7- “Türkçe öğretmeniniz kendisi bir konuda hata yaptığında nasıl davranır?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 18’ da gösterilmiştir.

Tablo 18. Öğrencilerin Mesleki Yeterlilik Boyutunun 3. Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

Türkçe öğretmeniniz sınıfta bir öğrenci hata yaptığında nasıl davranır?	f (Kız)	f (Erkek)	f (7.sınıf)	f (8.sınıf)
Özür diler, hatasını düzeltir.	10	9	11	8
Böyle bir durum pek yaşanmaz.	0	1	0	1
Toplam	10	10	11	9

Tablo 18’ de görüleceği üzere öğrencilerin tamamına yakını, öğretmenlerinin kendilerinin bir hata yaptıklarında özür dileyip hatasını düzelttiğini ve konuyu tekrar anlattığını dile getirmişlerdir. Bu soruda, bir öğrenci böyle bir durumun pek yaşanmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin cevaplarından bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Biz ona hatasını söyleriz, o da pardon der ve hatasını düzeltir. Ö7

Özür diler, her insan hata yapar der, hatasını düzeltir. Ö12

Böyle bir durum pek yaşanmaz. Ö14

8- “Türkçe öğretmeniniz öğrencilerin isimleriyle hitap eder mi? Bunun sizin için önemi nedir?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 19’ de gösterilmiştir.

Tablo 19. Öğrencilerin Mesleki Yeterlilik Boyutunun 4. Sorusuna Verdikleri Cevapların Frekans Dağılımı

Türkçe öğretmeniniz öğrencilerin isimleriyle hitap eder mi?	f (Kız)	f (Erkek)	f (7.sınıf)	f (8.sınıf)
Evet, ismimizle hitap eder.	10	10	11	9
Toplam	10	10	11	9

Tablo 19’ de görüleceği üzere öğrencilerin tamamı, öğretmenlerinin kendilerine isimleriyle hitap ettiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler, bunun, kendileri için öneminin ne olduğuna dair; kendilerini daha iyi hissettiklerini, daha mutlu olduklarını ve kendilerini özel hissettiklerini söylemişlerdir. Sadece bir öğrenci bu durumun kendisi için çok fark etmediğini belirtmiştir. Öğrenci cevaplarından bazı örnekler şöyledir:

Evet, ismimizle hitap ediyor, bu benim için pek fark etmiyor. Ö14

Evet, ismimizle hitap ediyor, öğretmenim ismimi hatırladığı için mutlu oluyorum, kendimi özel hissediyorum. Ö16

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu başlıkta ortaokul öğrencilerden 7. Ve 8. Sınıf öğrencilerinin algılarına göre Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik değerlere uyma düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılan araştırmanın bulgularına göre elde edilen sonuçlar açıklanmış ve sonuç ve tartışmalar ışığında önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

‘Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri’ başlıklı tez çalışması hâlihazırda görev yapan öğretmenlere ve Eğitim Fakültelerinde okuyan öğrencilere katkı sağlayabileceği düşüncesiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada alt amaçların test edilmesi için gerekli olan veriler Gündüz ve Coşkun (2012) tarafından geliştirilen, iki faktör ve 30 maddeden oluşan, ‘Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler kullanılarak toplanmıştır. Ayrıca öğrencilere ölçekteki sorular doğrultusunda nitel sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin demografik özelliklerine (cinsiyet, okula ve sınıf seviyesi) göre öğretmenlerinin mesleki etik kurallara uyma düzeyleri, karma yöntem izlenerek belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçlar dahilinde yapılan çalışmalar aşağıdaki sonuçları ortaya çıkarmıştır:

Ortaokul öğrencilerinin algılarına göre Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin iyi olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler, Türkçe öğretmenlerinin mesleki sorumluk ve mesleki yeterliliklerine ait görüşlerinde “çok” düzeyinde yoğunlaşmışlardır. Bu araştırma ile öğrenciler öğretmenlerinin uymaları gereken mesleki etik, mesleki sorumluluk (örnek verilecek olursa, öğrencileri anlamaya çalışma, öğrencilere karşı sabırlı olma, öğrencilere güven verme, öğrencilerle yeterince ilgilenme gibi) ve mesleki yeterlilik (örnek verilecek olursa, öğrencilere isimleriyle hitap etme sabırlı olma, güvenilir olma, doğruyu söyleme, sınıf kurallarına uygun davranma, sağlıklı ve güvenli bir ortam sağlama, okul araç gerecini kullanırken tasarruflu olma gibi) ile ilgili ilkelere, yüksek düzeyde uyduklarına ilişkin görüş belirtmişlerdir.

Cinsiyet değişkeni açısından, Türkçe retmenlerinin, mesleki yeterlilik boyutunda yer alan etik değerlere uyma düzeylerine ait sonuçlarda kız öğrenciler lehinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farkın sebebi, Gündüz ve Coşkun'un (2012) belirttiği gibi toplumun kültürüne bağlı olarak, retmenlerin kız öğrencilerine karşı daha dikkatli ve duyarlı davranışlarda bulunma eğiliminden dolayı olmuş olabilir. Benzer şekilde, Yeşilyurt ve Kılıç (2014) 'Ortaokul ğrencilerinin algılarına göre retmenlerin etik değerlere uyma düzeylerinin değerlendirilmesi' çalışmasında, kız öğrencilerin lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Alanyazında Gündüz ve Coşkun'un (2012), Uğurlu'nun (2008), Aręa'nın (2012) yaptıkları çalışmalarda elde edilen sonuçlar, bu araştırmada elde edilen sonuçlarla örtüşmekte iken, Örenel (2005) tarafından yürütülen çalışmaya ait sonuçlar, bu araştırmanın sonuçları ile örtüşmemektedir. Pelit ve Ger (2006) tarafından yapılan araştırmada kadınların erkeklere oranla etik davranışlar konusunda daha dikkatli davrandıkları ortaya konulmuştur. İletişim yeteneğine sahip olma, duygusal zekayı kullanma, sabır, şefkat, empati yapma, duyu organlarından azami derecede faydalanma, kendini doğru ifade etme, zm üretme, çatışmayı yönetme, organize edebilme, zaman yönetimi, gibi doğuştan getirilen veya annelikle beraber artan duyguların ve düşüncelerin davranışa yansıması (Yelkikalan, 2006) kadın retmenlerin mesleki etik davranışlarının erkek retmenlerden yüksek çıkmasının doğal sonucudur.

Öte yandan ortaokul Türkçe retmenlerinin mesleki sorumluluk ve mesleki yeterlilik açısından etik değerlere uyma düzeyleri arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin tüm yaşamları boyunca model alacakları retmenlerinin etik değerlere uyma düzeylerinin yüksek çıkması sevindirici bir durumdur. Okul değişkeni açısından, retmenlerinin mesleki etik davranışlara ilişkin algılarında olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin Türkçe retmenlerinin etik davranışları konusunda sınıf seviyesi değişkeni açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, öğrencilerin yaşlarının yakın olması sebebiyle aynı ergenlik döneminde bulunmaları ile açıklanabilir. Araştırmada yer alan 7. ve 8. Sınıf ğrencilerinin içinde buldukları ergenlik dönemi, bireysel ahlâki gelişimleri için sevdikleri ve saygı duydukları yetişkinlerin sözlerine, davranışlarına ve bu ikisi arasındaki uyuma dikkat ettikleri, etraflarındaki yetişkinlerin davranışlarını sürekli eleştirel bakışla değerlendirdikleri bir dönemdir (Can, 2013). Doğal olarak bu yaş grubu retmenlerinin davranışlarını görece daha fazla sorguladıkları bir dnemdedirler. Hal böyle iken, cinsiyet ve okul faktörlerine göre, retmenlerinin etik değerlere uyma düzeylerini yüksek bulmaları olumlu bir neticedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, nicel çalışmadaki sorulara verilen cevaplar ile nitel çalışmadaki, aynı boyutlardaki sorulara verilen cevaplar birbiri ile örtüşmektedir. Bu halde ortaokul öğrencileri Türkçe öğretmenlerinin, mesleki etik davranışlara, mesleki sorumluluk ve mesleki yeterlilik boyutları açısından yüksek düzeyde uyduklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın hem nicel hem de nitel bulgularında, öğrencilerin gözüyle öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin, kız öğrenciler lehinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonuçları Örenel (2005) ve Gündüz ve Coşkun (2012) tarafından yürütülmüş çalışmaların sonuçları ile örtüşmektedir.

Pelit ve Güçer (2006) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adayları etik dışı davranışları onaylamamakla beraber, öğrencilerine özel ders verme durumunu onaylanan bir davranış olarak değerlendirmektedirler. Gözütok (1999) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenler özel ders vermeyi orta seviyede etik olmayan davranış olarak belirtmişlerdir. Çelebi ve Akbağ (2012) tarafından yapılan çalışmada erdemlilik ve görev bilinci boyutlarında, Türkçe- Sosyal bilgiler öğretmenleri, Matematik- Fen Bilgisi öğretmenlerine göre her iki boyutta da daha yüksek puan almışlardır. Buna dayanak olarak mesleklerinin bir gereği olan, iletişime daha fazla açık olmaları ve sosyal olarak daha girişken olmalarına bağlanabilir.

Erikson Psiko Sosyal Gelişim Kuramı'nda, çocuğun ahlaki konularda yargıda bulunma yeteneğini, onun bilişsel gelişimi ile ilişkilendirmiş olsa da, bu gelişimde anne babaların ve örnek alınan akranların da etkili olduğuna dikkat çeker (Atkinson, Atkinson ve Hilgard, 1995, s. 107). Piaget çocuğun bazı davranışlarını övgü ya da ödülle öğrendiğini dile getirir. Ancak bireyin bu gelişim sırasında, ahlaki gelişimde aşamalı bir yol izlediği düşük aşamalardan yüksek aşamalara doğru ilerleme gösterdiğini savunur (Fedeles, 2004; Akt: Sakin, 2007, 54). Kohlberg'e (1984), göre etik gelişime yaşa göre gelişemeyebilir, Erikson, etik yönelimin değişken olduğunu söylemektedir (Narvaez, Thoma ve Bebeau, Akt: Rest, 2000). Kısaca birey, doğru yanlış ayrımında düştüğü ikilemlerde çevreden aldığı dönütlere göre hareket etmektedir. Öğretmen yetiştirme programlarında yer verilen etik eğitimi incelendiğinde kuramlara yer verildiği görülmüştür. Kuram ve uygulama bir bütünü iki parçası olması nedeniyle etik kurallara uygulamalı eğitimde de yer verilmelidir (Sottile, 1994).

Kayıkçı ve Uygur (2010) tarafından yapılan nitel araştırmada; öğretmenlerin etik ilkeler olarak en fazla "adalet, hoşgörü, saygı ve sorumluluk" boyutlarını öne çıkardıkları görülmüştür. Erdoğan ve Kurt (2012) tarafından yapılan çalışmada, mesleki etik değerlerin

önemine ait, öğretmenlerde farkındalık oluşturulması ve bu meslek etik değerlerine bağlı kalma ile ilgili neler yapılacağına dair araştırmalar yapılması gerektiğini ileri sürmektedir. Etik değerlerle yetiştirilen nesiller hayatlarının her dönemlerinde bu değerleri kendilerine rehber edinerek doğru ve iyi olana yöneleceklerdir (Karataş, 2013). Bu halde bu araştırmanın bulgularının özel bir öneme sahip olduğu söylenebilir.

Öğretmenler geleceğin yetişkinleri olan bugünün küçüklerini yetiştirirken öncelikle kendilerinde bulunan eksik yönleri farketmeli ve bunları düzeltmelidirler. Öğretmen ilk önce adil olmalı, dürüst olmalı, karşısındakine saygı duymalı, sevgi dolu olmalıdır (Erdem ve Şimşek, 2013).

Sonuç olarak; bu araştırma bulgularına dayanarak öğretmenlerin meslek etiği ile ilgili ilke ve davranışlara duyarlı oldukları söylenebilir. Öğretmenlerde meslek etiği bilincinin yerleşmesine yol açacak iş ortamının oluşturulmasının, öğretmenlerin mesleki olarak mesleğe bağlılıklarının artması ve duyarlılık sahibi olmaları açısından önemlidir. Bunun için ilk olarak etik kavramına ait ortak bir anlayışın geliştirilmesi gerekmektedir (Şakar, 2010). Öğretmen adayları eğitim fakültelerinde etik değerleri temel alacak şekilde yetiştirilmelidir (Erdem, 2013). Her alandaki öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilerek, etik bilincinin yerleşmesi ve geliştirilmesinin sağlanması; tecübeli öğretmenlerin deneyimsiz öğretmenlere mesleki etik konusunda yol göstermeleri mesleğe ait toplumdaki saygınlığı arttıracak etkinlikler olarak söylenebilir.

5.2. Öneriler

Öneriler bölümünde araştırmaya ve araştırmacılara yönelik öneriler incelenmiştir.

Araştırmaya yönelik olarak;

1. Araştırmada, öğrencilerin Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına yönelik tutumlarında cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin lehinde anlamlı bir fark görüldüğü; öğrenim gördükleri okula göre mesleki etik davranışlara uyma düzeylerine ilişkin olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin meslek hayatlarında, karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri etik ikilemler karşısında hangi değerleri temel aldıkları araştırılabilir.

2. Araştırma konusuna ait alanyazında, Türkiye’de ortaokul Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik algılarına yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla ilgili eksikliğin giderilmesi için araştırmalar yapılabilir.

Araştırmacılara yönelik olarak;

1. Yapılan araştırma 7. ve 8. sınıflar üzerinde uygulanmıştır. Aynı çalışmanın ilköğretim ve ortaöğretimin diğer kademelerindeki öğrencilerle yapılması literatüre katkı sağlayabilir.
2. Ortaokul öğrencilerinin Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına uymalarına ilişkin görüşleri; sınıf, cinsiyet ve okul gibi değişkenlerle incelenmiştir. Yeni yapılacak çalışmalarda farklı değişkenlerle (akademik başarı gibi) ilişkilerine bakılabilir.
3. Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin sonuçlar, farklı derslerde yapılabilecek çalışmalarda araştırmacılara örnek teşkil edebilir.
4. Öğretmen seçimi yapılırken bir takım kişilik envanterleri ve psikolojik testlerin de uygulanması sağlanmalıdır. Kişilik problemleri olan bir öğretmenden etik davranışlar sergilemesi beklenemez.
5. Araştırma sonuçları, ortaokul Türkçe öğretmenlerinin genel olarak etik algılarının yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Fakat bu algının, öğretmenlerin mesleki davranışlarına ne kadar yansıdığı da önemlidir. Bu nedenle bundan sonra yapılacak araştırmalarda öğretmenlerin etik algılarının davranışsal boyutu veli, öğrenci ve yönetici görüşlerine göre incelenebilir. Araştırmada; öğretmenler, yöneticiler ve öğrenci velilerinin de dikkati bu konuya çekilmeli ve konu hakkında farkındalıklar artırılmalıdır. Böylece ilgili tarafların konuya katkı vermesi sağlanır.

6. Araştırmada öğretmenlerin etik davranışlarından 1. derecede etkilenen öğrenciler ile görüşme yapılmıştır. Araştırmanın derinleştirilmesi adına meslektaşlar ile, veliler ile, yöneticiler ile de görüşmeler yapılabilir.
7. Araştırma özel ortaokullarda da yapılabilir. Böylece devlet ve özel okul öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarında benzer ve farklı yönleri ortaya konabilir.
8. Öğretmenlerin etik değerlere sahip bir şekilde yetiştirilmesi hizmet öncesi eğitimde başlar. Bu halde, öğretmen yetiştiren fakültelerde, Meslek Etiği dersinin zorunlu hale getirilmesi, eğitimin kuramsal ve uygulamalı olarak yapılması öğretmenlerin daha mesleğe başlamadan, etik sorumluluklarının farkında, etik değerlerle donanımlı hale gelmesini sağlayabilir.
9. Hâlihazırdaki Türkçe öğretmenlerine, hizmet içi kurslar, seminerler yoluyla mesleki etik ilkelere ait eğitimler verilebilir.
10. Okullarda etik ilkelerin tam olarak uygulanabilmesi için il, ilçe ve okul düzeyinde Meslek Etik Kurulları oluşturulabilir. Öğretmenlerin etik ilkelere uymayan davranışları bu kurullar tarafından izlenebilir ve bu konuda gerekli tedbirler alınabilir.

KAYNAKÇA

- Adebayo, D. O. (2005). Gender and attitudes toward professional ethics. *African Security Studies*, 14(2), 93-100.
- Akarsu, B. (1998). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Alimorad, Z. (2014). Ethical conflicts experienced by iranian efl teachers in the classroom context. *TEFLIN Journal*, 25 (1), 1-15.
- Altinkurt, Y. ve Yılmaz, K. (2011). Öğretmen adaylarının mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşleri. *İş Ahlakı Dergisi*, 2(2), 71-88.
- Arğa, M. (2012). *Öğretmenlerin Mesleki Etik İlkeleri Kapsamındaki Davranışlarının İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Algılarıyla Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ateş, N. (2012). Öğretmenlikte meslek ahlâkı ve mesleki değerler. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 3(6), 3-18.
- Atkinson, R.T., Atkinson, R.C., Hilgard, E.R. (1995). *Psikolojiye Giriş-I*. (Çev. K. Atakay, M. Atakay ve A. Yavuz). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Avcıoğlu, A. (2011). Etik. *Dz. K.K.lığı Per. Pl. Ve Ynt. D.Bşk. Per. Ynt. Sist. Glş. Ş. Deniz Harp Okulu Pusula Dergisi*, 69.
[https://www.dho.edu.tr/sayfalar/00_Anasayfa/11_Pusula/69/etik.html] web adresinden 30 Nisan 2017 tarihinde indirildi.
- Ay, C. (2005). İşletmelerde etiksel karar almada kültürün rolü. *Yönetim ve Ekonomi*. 12 (2) 31-52.
- Aydın, İ. (2001). *Yönetmel, mesleki ve örgütsel etik*. 2. Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2006). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem yayıncılık.
- Aydın, İ. (2011). Öğretmenlik meslek etiği. Yayına Hazırlayan: Gönül Akçamete. *Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Bir Profesyonel Olarak Öğretmen Çalıştayı*. Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

- Aydoğan, İ., (2011). Öğretmenlerin Mesleki Etik İlkelerine Uyuma Düzeylerinin Öğrenciler Tarafından Algılanması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 87-96.
- Başok Diş, S. (2016). *Bernard Williams'ın Ahlâk Kavramı Analizi Ve Sistem Eleştirisi*. (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Bayram, S. (2012), Osmanlı Devleti'nde ekonomik hayatın yerel unsurları: Ahilik teşkilâtı ve esnaf loncaları, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 81-115.
- Boon, H. (2011). Raising the bar: ethics education for quality teachers. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(7), 76-93.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. 11. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Can, G. (2013). *Kişilik gelişimi psikososyal ve ahlak gelişimi*. (Edt. B. Yeşilyaprak). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Pegem Akademi.
- Chanzanagh, H. E., ve Nejat, J. (2010). Values and work ethic in Iran: A case study on Iranian teachers. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1521–1526.
- Colnerud, G. (1997). Ethical conflicts in teaching. *ERIC*, 13 (6), 27-35.
- Creswell, J. W. ve Garrett, A. L. (2008). The “movement” of mixed methods research and the role of educators. *South African Journal of Education*, 28(3), 321–333.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çelebi, N. ve Akbağ, M. (2012). Genel liselerde çalışan öğretmenlerin etik davranışlarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *International Online Journal Of Educational Sciences*, 4(2), 425-441.
- Çelik, V. (2011). *Eğitimsel liderlik*, Ankara, Pegem Akademi.
- Dayanç, T. (2007). *Sınıf Öğretmenliği Aday Öğretmenlerinin Mesleki Etik Konusundaki Görüşleri Ve Mesleki Etik İnkilemleri Çözümleme Biçimleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Demirgil, H. (2006). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri, Ş. Kalaycı (Ed.) *Parametrik Olmayan Hipotez Testleri* (ss. 83-112), Ankara, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

- Doğan, K. C. (2015). Ahilik teşkilatı, ombudsman ve etik ilişkisi. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4(7), 28-36
- Duran, K. (2014). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışları Algılama Düzeylerinin Ve Etik İkilemleri Çözümlemelerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dursun, D. (2005). Siyaset ve Ahlâk: Gerçeklikle İdealin Bağdaşmazlığı Sorunu, *Değerler Eğitimi Dergisi-Dem Dergi*, 2 (5), 58-65.
- Erdem, A.R. (2013). Öğretmenlik meslek etiğinin irdelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(15).
- Erdem, A.R., Altunsaray, M. (2016). Eğitimde niteliği belirleyen önemli bir etken: Eğitim Etiği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(23), 21-30.
- Erdoğan, Ç. (2012). İlköğretim okul müdürlerinin davranışlarının etik ilkelere uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 503-518.
- Etik Türkiye Platformu, (2015). [<http://www.etik.gov.tr/EtikPlatform.aspx>] adresinden 01.05.2017 tarihinden indirildi.
- Farahani, F.M. Farahani, F.F. (2013). The study on professional ethics components among faculty members in the Engineering, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 116, 2085-2089.
- Fırat, M., Yurdakul, I., Ersoy, A. (2014). Mixed method research experience based on an educational technology study. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2 (1), 64-85.
- Furman, G.C. (2004). *The ethic of community*. Journal of Educational Administration. 42 (2) 215-235.
- Freeman, N. K. (1996). *Professional ethics: a survey of early childhood teacher educators and a curriculum for preservice teachers*. Unpublished Dissertation. University of South Carolina. USA.
- Gündüz, Y. ve Coşkun, Z. (2012). Öğrenci algısına göre öğretmen etik değerler ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 111-131.
- Gözütok, F. D. (1999). Öğretmenlerin etik davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32 (2), 83-99.

- Helvacı, A.İ. (2010). İlköğretim okulu yöneticilerinin etik liderlik davranışı gösterme düzeyleri. *Journal Of World Of Turks*, 2 (1).
- Ilgaz, S. ve Bilgili, T. (2006) Eğitim ve öğretimde etik, *KKEFD/ OKKEF*, 14, 199-210.
- İşgüden, B. Çabuk, A. (2006).Meslek etiği ve meslek etiğinin meslek yaşamı üzerindeki etkileri.*Balıkesir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16).
- Karataş, A. (2013). İlköğretim öğretmen adayları için meslek etiğinin önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 304-318.
- Kardeş Selimoğlu, S. (1997). Muhasebe meslek ahlakı (etik) yaklaşımı, *III. Türkiye Muhasebe Denetim Sempozyumu*. 30 Nisan- 4 Mayıs 1997. Alanya
- Kayıkçı, K. ve Uygur, Ö. (2012). İlköğretim okullarının denetiminde mesleki etik: Bir durum çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(1), 65-94.
- Kılavuz, R. (2004). Etik sistemleri ve kamu yönetimi etiği açısından görünümleri. *İstanbul Üniversitesi/Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 30, 15-29.
- Kısakürek ve M. Alpan, N. (2009). Muhasebe meslek etiği ve Sivas ilinde bir uygulama, *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 47, 213-228.
- Kitchener, K. S. (1984). Intuition, critical evaluation, and ethical principles: The foundation for ethical decisions in counseling psychology. *Counseling Psychologist*, 12(3), 43-55.
- Koç, K. (2010). Etik boyutlarıyla öğretmenlik. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 35 (373), 13–20.
- Korkmaz, M. (2012). Kurumsal etik ve türkiye posta işletmeleri kurumsal örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1 (4), 370-379.
- Köknel, Ö., (1996). *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Kuçuradi, İ. (1994). *Uludağ konuşmaları*. Ankara: Felsefe Kurumu.
- Kuçuradi, İ. (1999). *Etik*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

- Kuçuradi, İ. (2003). Etik Ve Etikler, *Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi*, 423(1).
- Mahdavi, I. (2010). Comparing men's and women's perception of modality of teaching business ethics. *Journal of Instructional Pedagogies*, 2.
- Maher, M. J. (2004). *An investigation of teacher candidate ethical identity*. [<http://repository.lib.ncsu.edu/ir/bitstream/1840.16/4316/1/etd.pdf>.] adresinden 08 Ekim 2016 tarihinde indirildi.
- Maslovaty, Nava (2000). Teacher' Choice of Teaching Strategies for Dealing with Socia-Moral Dilemmas in the Elementary School, *Journal of Moral Education*, 29 (4).
- Megep, (2006). *Meslek Etiği*. Ankara.
[<http://www.megep.meb.gov.tr/?page=modüller>] adresinden 12.12.2016 tarihinde indirildi.
- Megep, (2007). *Meslek Etiği*. Ankara.
[<http://www.megep.meb.gov.tr/?page=modüller>] adresinden 10.03.2017 tarihinde indirildi.
- Megep, (2010). *Meslek Etiği*. Ankara.
[<http://www.megep.meb.gov.tr/?page=modüller>] adresinden 1.11.2016 tarihinde indirildi.
- Melo, P. (2003). Ethical conflicts in teaching: the novice teacher's experience. *Connections*, 3, 175-189.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2006). *Meslek Etiği*.
[http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/meslekigelisim/moduller/meslek_etigi.pdf] adresinden 16.02.2017 tarihinde indirildi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2015). *Eğitimciler İçin Mesleki Etik İlkeler*.
[http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/15/03/133782/dosyalar/2015_07/06040146_meslekietik.pdf?CHK=34c06eebf243b80219a03ee11ee50cd9] adresinden 05 Nisan 2017 tarihinde indirildi.
- Mocan, M. Reşat (2002). Etik ve meslek etikleri, *YDK Yüksek Denetim Dergisi*, 1 (1) Mühendisliği Kongresi Ve Sergisi, MMO Yayın No: 203/3, İzmir
- Obuz, P. (2009). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin görüşleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.

- Örenel, S. (2005). *Öğretmenlerin Mesleki Etik İlkeleri Kapsamındaki Davranışlarının İlköğretim Ve Orta Öğretim Öğrencilerinin Algılarıyla Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özbek, O. (2003). *Beden eğitimi öğretmenlerinin meslekî etik ilkeleri ve bu ilkelere uyma düzeyleri*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Özen, Y. (2011). *Etik mi? Ahlak mı? Modernite mi? Medeniyet mi? : Değerler eğitimine sosyal psikolojik bir yaklaşım*, Erzincan Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Ana Bilim Dalı, Erzincan
- Özen, F. ve Durkan, E. (2016). Algılanan örgütsel etik iklim ile öğretmenlik meslek etiği arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(4), 593-627.
- Özmen, F. ve Güngör, A. (2008). Eğitim Denetiminde Etik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9(15), 137-155.
- Pehlivan, İ. (1998). *Yönetmelik, Mesleki Ve Örgütsel Etik*. Ankara, Pegem Yayınları.
- Pelit, E., ve Güçer, E. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ve öğretmenleri etik dışı davranışa yönelten faktörlere ilişkin algılamaları. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 95-119.
- Püsküllüoğlu, A. (2007). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Resmi Gazete. (2005, 13 Nisan). *Kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmelik No: 25785*.
[<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/04/20050413.htm>] web adresinden 09 Ekim 2016 tarihinde indirildi.
- Rest, J. R. ve Narvaez, D., Thoma, S. J., & Bebeau, M. J. (2000). A neo-Kohlbergian approach to morality reseach. *Journal of Moral Education*, 29(4), 381-395.
- Rushworth ve M.K. (2004) Needed: An Information Ethic, Institute for Global Ethic, 7, 11.
- Saban ve M. Atalay B. (2005). Yönetim muhasebecileri açısından etik ve etik davranışın önemi, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 5 (16).
- Sakin, A. (2007). *Okulöncesi öğretmenlerin mesleki etik davranışlar hakkındaki görüşleri ile ahlaki yargı düzeyleri ve öğretmenlik tutumlarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Senemoğlu ve N. (2002). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- şakar ev M. C. (2010). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin etik görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- şimşek, A. (2012). Araştırma modelleri. A. şimşek (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (80-107). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Sinchel ve A.B.(1993). Ethics Committees and Teacher Ethics, *Ethics For Professionals in Education Perspectives for Preparation and Practise*. Teacher Collage Press.
- Solak, F. (2009). *Ahilik Kuruluşu, İlkeleri ve Fonksiyonları*. Marmara Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, İstanbul.
- Sottile, J. M. (1994). Teaching and ethics. *To The Educational Resources Information Center (ERIC)*.
- Sungur, O. (2006). *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, ř. Kalaycı (Ed.) Korelasyon analizi (ss. 113-127), Ankara, Asil Yayın Dağıtım Ltd. şti.
- şişman, M. (2009). Öğretmen yeterlilikleri: modern bir söylem ve retorik, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 63-82.
- Temel, R. (2013), *Ülkemiz Meslek Yüksekokullarının Müfredatında Yer Alan "Meslek Etiği" Dersinin Algılanması Ve İyileştirmeye Yönelik Öneriler*, (Bildiri). UMYOS/ Ardahan.
- Tepe, H. (2008). *Etik ve Meslek Etikleri: Kavram ve Sorunlar*, III. Ulusal Tesisat Kongresi
- Tezbaşaran, A. A. (1997). *Likert tipi ölçeklendirme kılavuzu*. İstanbul: Türk Psikologlar Derneği.
- Tezcan, M. (2003). *Gizli Müfredat: Eğitim Sosyolojisi Açısından Bir Kavram Çözümlemesi*. Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, (2015). *Türkçe Sözlük* (genişletilmiş baskı). Ankara: TDK.
- Tüsiad, (2009). *Dünyada ve Türkiye'de iş etiği ve etik yönetimi*. [<http://tusiad.org>] web adresinden 13 Aralık 2016 tarihinde indirildi.

- Toprakçı, E. Bozpolat, E. ve Buldur, S. (2010). Öğretmen davranışlarının kamu mesleği etiği ilkelerine uygunluğu, *e-international journal of educational research*, 1(2), 35-50.
- Tunca, N., Şahin, S., Sever, D. ve Aktaş, B. (2015). Ortaokul öğrencilerinin algılarına göre öğretmenlerin etik değerlere uyma düzeyleri, *Eğitimde Kuram ve Uygulama Journal of Theory and Practice in Education*, 11(2), 398-419.
- Uğurlu e C. T. (2008). Lise son sınıf öğrencilerinin öğretmenlerinin etik davranışlarına ilişkin algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 367-378.
- Uğurlu, C. (2010). Öğretmenlerin eğitim müfettişlerinin etik davranışlarına ilişkin görüşleri, *e-international journal of educational research*, 1(2), 66-78.
- Uzun, E.ve Elma, C. (2012). Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki etik ikilemleri çözümleme biçimleri. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (Jret)*. 1(3). 272-280.
- Yaman, E., Çetinkaya-Mermer, E., ve Mutlugil, S. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin etik davranışlara ilişkin görüşleri: Nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17),93-108.
- Yelkikalan, N. (2006). Başarılı girişimcilikte cinsiyetin rolü: kadın girişimciler. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*. 1 (1). 45-54.
- Yeşilyurt, E. Kılıç ve E.M. (2014). Ortaokul öğrencilerinin algılarına göre öğretmenlerin etik değerlere uyma düzeylerinin değerlendirilmesi, *Ekev Akademi Dergisi*, 18(60), 471-486.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları .
- Yıldız, G. (2010). Muhasebe mesleğinde meslek etiği ve kayseri il merkezinde bir uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 156 Sayı: 36, Ağustos-Aralık 2010. 155-178.

EKLER LİSTESİ

Ek No	Sayfa No
1. İzin Belgesi	66
2. Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği	68
3. Nitel Sorular.....	69
4. Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği Kullanım İzinleri.....	70

EK 1

İZİN BELGESİ

T.C.
BARTIN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Handwritten signature

Sayı : 64441482-605.99-E.420863
Konu : Yurdagül TOSUNODĞLU'nun
Anket İzni

11.01.2017

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a) 09/01/2017 tarihli ve 36823621-302.08.01-E.1700001858 sayılı yazınız.
b) Müdürlük Makamı'nın 10/01/2017 tarihli ve 20-383648 sayılı Olur'ları.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı (Tezli) Yüksek Lisans öğrencisi Yurdagül TOSUNOĞLU'nun anket izni çalışmasını müdürlüğümüz merkez ilçeye bağlı 7. ve 8. sınıf ortaokul öğrencilerine uygulayabilmesine ilişkin ilgi (b) Olur ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Yaşar DEMİR
Millî Eğitim Müdürü

Ek: Olur (1 Adet)

Güvenli Elektronik
İmza ile yapılmıştır.

Handwritten signature
11.01.2017
Hatice SARIBAŞ
Şef

Gölbucağı mah.2 nolu çevre yolu Merkez /BARTIN
Kurumsal Ağ: <http://bartin.meb.gov.tr>
Kurumsal e-posta: bartinmem@meb.gov.tr
Tel : (0378) 227 68 90/ 4 Hat Fax : (0378) 227 16 96

Ayrıntılı Bilgi İçin: Hatice SARIBAŞ
Dahili (332)
Birim e-posta : stratejigelistirme74@meb.gov.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 406f-1e48-377d-94d5-53a7 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
BARTIN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 64441482-20-E.383648
Konu : Yurdagül TOSUNOĞLU'nun
Anket İzni

10.01.2017

MÜDÜRLÜK MAKAMI'NA

- İlgi : a) M.E.B Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 20/03/2012 tarih ve 4506 sayılı yazı ekindeki 2012/13 No'lu Genelge.
b) Müdürlük Makamının "Araştırma Değerlendirme Komisyonu Kurulması" konulu 17/10/2016 tarihli ve 11460584 sayılı Olur'ları.
c) Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 09/01/2017 tarihli ve 1700001858 sayılı yazıları.

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün ilgi (c) yazısı ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı (Tezli) Yüksek Lisans öğrencisi Yurdagül TOSUNOĞLU'nun "Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri " konulu araştırması kapsamında Müdürlüğümüze bağlı merkez ilçeye bağlı 7. ve 8. sınıf ortaokul öğrencilerine yönelik veri toplama araçlarını uygulamak istediği bildirilmektedir.

İlgi (c) yazı gereği yapılmak istenen Araştırma İznine ilişkin başvuru ilgi (a) 2012/13 No'lu Genelge kapsamında "Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu'nca değerlendirilmiş ve uygun bulunmuştur.

Söz konusu Araştırma İznine ilişkin Araştırma Değerlendirme Formu, anket formları ekte sunulmuş olup, ilgilinin anket çalışmasını 09-20 Ocak 2017 tarihleri arasında eğitim-öğretimi aksatmadan öğle saatleri arası merkez ilçeye bağlı 7. ve 8. sınıf ortaokul öğrencilerine uygulayabilmesi uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larınıza arz ederim.

Nihat ALTINTAŞ
Müdür Yardımcısı

OLUR
10.01.2017

Yaşar DEMİR
Millî Eğitim Müdürü

Gölbucağı mah.2 nolu çevre yolu Merkez /BARTIN
Kurumsal Ağ: <http://bartin.meb.gov.tr>
Kurumsal e-posta: bartinmcm@meb.gov.tr
Tel : (0378) 227 68 90/ 4 Hat Fax : (0378) 227 16 96

Ayrıntılı Bilgi İçin: Hatice SARIBAŞ
Dahili (332)
Birim e-posta : stratejigelistirme74@meb.gov.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0533-2de0-3962-87eb-caf6 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2

ÖĞRENCİ ALGISINA GÖRE ÖĞRETMEN ETİK DEĞERLER ÖLÇEĞİ

Geçerli Öğrenciler,

Elinizdeki ölçekte yer alan ifadelere vereceğiniz cevaplarla Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Kurallarına Uyma Düzeylerine ilişkin algınız belirlenmeye çalışılacaktır. Vereceğiniz cevaplar bilimsel verilere ulaşmak için kullanılacaktır. Geçerli ve güvenilir bilgiler elde etmemiz için lütfen soruların tümünü içtenlikle okuyarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Katkınıza ve ayırdığınız zamana şimdiden teşekkür ederim.

DEMOGRAFİK BİLGİLER:

A. CİNSİYET

1. Kız ()
2. Erkek ()

B. SINIF

- 7 ()
8 ()

C. OKUDUĞUNUZ ORTAOKUL

- () HENDEKYANI OO. () CUMHURİYET OO.
() GAZİ OO. () MERKEZ İMAM HATİP OO.
() KOCAREİS İMAM HATİP OO. () İMKB OO.
() TOKİ OO. () FATİH OO. () ŞEHİT ÜSTEĞMEN AYDIN A. OO.
() ERTUĞRUGAZI OO.

EK-1: Öğrencilerin Algılarına Göre, Öğretmenlerin Mesleki Etik Kurallarına Uyma Düzeyleri Ölçeği

Öğretmenleriniz aşağıda belirtilen maddelere ne düzeyde uygun davranmaktadır?	Hiç	Az	Orta	Çok	Pek Çok
	1	2	3	4	5
1. Öğretmenlerimiz hepimize eşit davranırlar.					
2. Öğretmenlerimiz bizi olduğumuz gibi kabul ederler.					
3. Öğretmenlerimiz, bizlere karşı adaletli davranırlar.					
4. Öğretmenlerimiz bizlere eşit söz hakkı verirler.					
5. Öğretmenlerimiz hoşgörülüdürler.					
6. Öğretmenlerimiz sabırlıdır.					
7. Her konuda öğretmenlerimize güveniyoruz.					
8. Öğretmenlerimiz bize hep doğruları söylerler.					
9. Öğretmenlerimiz sır tutarlar.					
10. Öğretmenlerimiz belirlenen sınıf kurallarına uygun davranırlar.					
11. Öğretmenlerimiz, bizlere sağlıklı ve güvenli bir ortam sağlarlar.					
12. Öğretmenlerimiz, okul araç gereçlerini tasarruflu kullanırlar.					
13. Öğretmenlerimiz bizimle yeterince ilgilenirler.					
14. Öğretmenlerimiz çeşitli ihtiyaçlarımızı karşılamaya çalışırlar.					
15. Öğretmenlerimiz mesleğini severek yapmaktadır.					
16. Öğretmenlerimiz vaktinde derse girerler.					
17. Öğretmenlerimiz dersi büyük bir zevkle işlerler.					
18. Öğretmenlerimiz dersi amacına uygun olarak işlerler.					
19. Öğretmenlerimiz bize karşı kibâr davranırlar.					
20. Öğretmenlerimiz bize karşı sevecen davranırlar.					
21. Öğretmenlerimiz saygıyı hak ederler.					
22. Öğretmenlerimiz bizi mutlu etmek için elinden geleni yaparlar.					
23. Öğretmenlerimiz kendimizi ifade etmemize fırsat verirler.					
24. Öğretmenlerimiz bizim hata yapabileceğimizi kabul ederler.					
25. Öğretmenlerimiz bize isimimizle hitap ederler.					
26. Öğretmenlerimiz isteklerimizi bastırma yerine bizi anlamaya çalışırlar.					
27. Öğretmenlerimiz bizi değil davranışlarımızı eleştirirler.					
28. Öğretmenlerimiz haklı olduğumuz durumlarda bizi desteklerler.					
29. Öğretmenlerimiz hata yaptığımızda bizden özür dilerler.					
30. Öğretmenlerimiz konuşmalarında yargılayıcı değil, açıklayıcı dil kullanırlar.					

EK 3

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU:

- 1- Türkçe öğretmeniniz derse nasıl girer? (Güleryüzlü, mutsuz, kızgın, sinirli vb.)
Açıklayınız.
- 2- Türkçe öğretmeniniz derse ne zaman girer? (Zil çalar-çalmaz, birkaç dakika geçince vb.)
- 3- Türkçe öğretmeniniz derse girince ilk önce ne yapar? (Örneğin nerede kalmıştık, bu derste ne yapacaktık gibi sorular sorar mı?)
- 4- Türkçe öğretmeniniz dersi nasıl işler? (Zevkli, sıkıcı, eğlenceli vb.)
- 5- Türkçe öğretmeniniz derste farklı şeylerle uğraşır mı? Bunlar nelerdir?
- 6- Türkçe öğretmeniniz sınıfta bir öğrenci hata yaptığında nasıl davranır?
- 7- Türkçe öğretmeniniz kendisi bir hata yaptığında nasıl davranır?
- 8- Türkçe öğretmeniniz, öğrencilerine isimleriyle hitap eder mi? Bunun sizin için öemi nedir?

EK 4

ÖĞRENCİ ALGISINA GÖRE ÖĞRETMEN ETİK DEĞERLER ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNLERİ

Yüksel Gündüz <gunduz0735@hotmail.com>

2.3.2017 (Per) 12:57

Kime: yurdagul tosunoglu (gulsu23@hotmail.com) ↗

Sayın Yurdagül, bahsettiğin etik değerler ölçeğini kullanabilirsin. Kolay gelsin. Selam ve sevgiler.

Yüksel Gündüz
OMÜ Eğitim Fakültesi
Öğretim Üyesi

Zehra Sedef Korkmaz <zehrasedefcoskun@gmail.com>

2.3.2017 (Per) 12:01

Kime: yurdagul tosunoglu (gulsu23@hotmail.com) ↗

Yanıtla | v

2.3.2017 12:11 tarihinde yanıt verdiniz.

Merhaba hocam kullanabilirsiniz iyi çalışmalar

iPhone'umdan gönderildi

yurdagul tosunoglu <gulsu23@hotmail.com> şunları yazdı (2 Mar 2017 11:39):

İyi günler,

Ben Yurdagül Tosunoğlu. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Bilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım. "Türkçe öğretmenlerinin mesleki etik davranışlarına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri" konulu tez çalışmamda faydalanmak üzere "Öğrenci Algısına Göre Öğretmen Etik Değerler Ölçeği" isimli ölçeğinizi kullanabilmek için izninizi rica ediyorum.

ÖZGEÇMİŞ

ADI VE SOYADI: Yurdagül TOSUNOĞLU
DOĞUM TARİHİ: 19.05.1981
DOĞUM YERİ: Elazığ
ÜNVANI: Bilişim Teknolojileri Öğretmeni
KURUMU: MEB
İLETİŞİM: gulsu23@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

DERECE	ALAN	ÜNİVERSİTE	YIL
Lisans	Elektronik- Bilgisayar Eğitimi	Fırat Üniversitesi	1998-2002
Yüksek Lisans	Eğitim Programları ve Öğretim	Bartın Üniversitesi	2014-2017

YAYINLARI VE ARAŞTIRMA TECRÜBELERİ

BAP PROJELERİ
Proje No: 2016-SOS-CY-011 Türkçe Öğretmenlerinin Mesleki Etik Davranışlarına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü

EĞİTİM SEMİNERLERİ

SEMİNERLER
- Özel Eğitim Hizmetleri Semineri, 2016, Bartın. - Aday Öğretmen Yetiştirme Süreci Danışman Öğretmen Yetiştirme Semineri, 2016, Bartın. - Özel Eğitim Semineri, 2008, Bartın. - Modüler Sistem Ve Zümre Uygulamaları Semineri, 2008, Bartın. - İlk ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı Semineri, 2007, Bartın